

ROTTERDAM / 2018

VERKENNING OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM.

COMPACT / GEZOND / INCLUSIEF / CIRCULAIR / PRODUCTIEF.

**ROTTERDAM.
MAKE IT
HAPPEN.**

Gemeente Rotterdam

COLOFON.

Dit is een uitgave van gemeente Rotterdam.
Aan deze uitgave werkten mee:
Posad spatial strategies, TNO, Factual Design
en Merel Pit Architectuurverhalen.

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand of
openbaar gemaakt worden in enige vorm
of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch of door fotokopieën, opname,
of op enige andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van
gemeente Rotterdam. Copyright©2018

Heb je vragen, opmerkingen of wil je
meedenken? OmgevingsvisieSO@rotterdam.nl

Op de cover: Erasmusbrug en De Hef
(beeldbank gemeente Rotterdam)

INHOUDSOPGAVE.

LEESWIJZER	6
SCOPE	10
CONTEXT	15
CONTINUÏTEIT EN VERNIEUWING	15
TRENDS EN TRANSITIES	16
BELEIDSCONTEXT	17
GESPREEK MET DE STAD	20
HISTORISCH PERSPECTIEF	21
KNOOPPUNT IN INTERNATIONAAL NETWERK	23
INSTRUMENT OMGEVINGSVISIE	28
WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?	28
DE OMGEVINGSWET	29
INTEGREREN BELEID FYSIEKE LEEFOMGEVING	30
HOE WERKT DE OMGEVINGSVISIE?	32
NAAR EEN WERKEND STELSEL	34
PERSPECTIEVEN	40
VIJF PERSPECTIEVEN OP DE TOEKOMST VAN ROTTERDAM	40
COMPACTE STAD	42
GEZONDE STAD	52
INCLUSIEVE STAD	62
CIRCULAIRE STAD	72
PRODUCTIEVE STAD	82
STEDELIJKE EN REGIONALE OPGAVEN	94
KAART STEDELIJKE OPGAVEN	94
KAART REGIONALE OPGAVEN	100
HOE NU VERDER?	106
CASES	113
BRONNEN	126
FOTOVERANTWOORDING	128

LEESWIJZER.

DE ROTTERDAMSE OMGEVINGSVISIE BOUWT VOORT OP HET BESTAANDE EN GEEFT RICHTING AAN DE TOEKOMST.

WAAROM EEN VERKENNING?

Dit document is een verkenning van de Omgevingsvisie Rotterdam. We noemen deze versie een verkenning, omdat het een halfproduct is zonder bestuurlijke en juridische status. De omgevingsvisie is een nieuw instrument in de Omgevingswet, dat we willen ontwikkelen door te oefenen met een halfproduct. Met de inzichten die we daarmee opdoen, werken we toe naar een Omgevingsvisie Rotterdam, die in 2019 aan de gemeenteraad zal worden aangeboden.

WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?

Rotterdam maakt een omgevingsvisie om twee redenen. Ten eerste omdat elke gemeente in Nederland een omgevingsvisie moet maken vanwege de komst van de nieuwe Omgevingswet. Ten tweede vanwege de behoefte aan een nieuwe visie op de fysieke leefomgeving Rotterdam.

HOE ZIEN WE DE OMGEVINGSVISIE?

De omgevingsvisie zien wij als strategisch instrument waarmee inzicht en richting gegeven wordt aan de samenhang tussen alle aspecten die de fysieke leefomgeving beïnvloeden. Het begrip fysieke leefomgeving omvat alle elementen die de kwaliteit van de ruimte bepalen, zoals: bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed. Daarbij kijken wij heel bewust naar de wisselwerking van het fysieke met het sociaal en economisch domein. Dit doen we op een vernieuwende manier die past bij de Omgevingswet.

Bij de samenstelling van dit document hebben we gemerkt dat het vinden van een juiste vocabulaire belangrijk is. Veel terminologie is sectoraal en we zoeken juist naar integraliteit. In de Verkenning Omgevingsvisie kiezen we daarom voor een brede definitie van het begrip stad. Stad is niet alleen een fysiek begrip maar ook een sociaal en economisch systeem en dat heeft geen harde ruimtelijke begrenzing.

Het document bestaat uit zeven hoofdstukken. Hieronder leggen we kort uit wat je in elk hoofdstuk kunt lezen.

SCOPE OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM

As eerste geven we aan waar de Omgevingsvisie Rotterdam over gaat, inclusief afbakening qua gebied, inhoud en tijd.

CONTEXT

In het tweede hoofdstuk laten we zien hoe de Omgevingsvisie Rotterdam voortbouwt op bestaand beleid voor de fysieke leefomgeving. Vervolgens gaan we in op welke ontwikkelingen er op de stad afkomen en wat de zorgen en behoeften zijn van Rotterdammers. Ook besteden we aandacht aan de regionale en internationale positie die Rotterdam inneemt.

INSTRUMENT OMGEVINGSVISIE

In een volgend hoofdstuk gaan we in op de functie van de omgevingsvisie in het nieuwe stelsel van de Omgevingswet. Vervolgens leggen we uit hoe Rotterdam daar invulling aan geeft.

PERSPECTIEVEN

De inhoudelijke kern van dit document bestaat uit vijf perspectieven:

- Compacte stad
- Gezonde stad
- Inclusieve stad
- Circulaire stad
- Productieve stad

Deze perspectieven geven richting aan de ambities van Rotterdam voor de fysieke leefomgeving en zorgen daarmee voor samenhang. Hiermee bieden de perspectieven een 'kompas' voor keuzes en plannen voor de fysieke leefomgeving.

STEDELIJKE EN REGIONALE OPGAVEN

Dit hoofdstuk bevat twee kaarten. De kaart stedelijke opgaven verbeeldt een aantal belangrijke integrale opgaven voor de toekomstige ontwikkeling van Rotterdam. De kaart regionale opgaven geeft een overzicht van de regionale opgaven voor Rotterdam en haar omgeving.

HOE NU VERDER?

Nu de inhoud is geïntroduceerd, willen we daadwerkelijk aan de slag met deze verkenning. In dit hoofdstuk leggen we uit hoe we dat gaan doen en hoe we toewerken naar een Omgevingsvisie Rotterdam in 2019.

CASES

Met een aantal voorbeelden laten we in het laatste hoofdstuk zien wat het oplevert als je een casus door de bril van de vijf perspectieven bekijkt.

SCOPE.

SCOPE OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM.

WIJ ZIEN DRIE ASPECTEN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE SCOPE VAN HET TRAJECT: INHOUD, GEBIED EN TIJD.

INHOUD

De omgevingsvisie is een integraal visiedocument op de fysieke leefomgeving. Het begrip fysieke leefomgeving omvat alle elementen die de kwaliteit van de ruimte bepalen, zoals: bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed. De visie redeneert vanuit integrale opgaven van de stad, inclusief die uit het sociale en economische domein. En vertaalt dit naar de fysieke leefomgeving.

De omgevingsvisie bouwt in eerste instantie voort op bestaande plannen en beleid, maar zal stapsgewijs bestaand beleid vervangen. Doordat de omgevingsvisie alle aspecten die weerslag hebben op de fysieke leefomgeving meeneemt, wordt de scope ervan inhoudelijk verbreed ten opzichte van de gangbare ruimtelijke visies uit het verleden.

“DE OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM RICHT ZICH OP HET VOLLEDIGE GRONDGEBIED VAN DE GEMEENTE ROTTERDAM.”

GEBIED

De Omgevingsvisie Rotterdam richt zich op het volledige grondgebied van de gemeente Rotterdam. Rotterdam is zowel qua inwoners (630.000) als qua oppervlakte (320km²) een grote gemeente. Het grondgebied van Rotterdam bestaat uit sterk van elkaar verschillende gebieden. De Omgevingsvisie Rotterdam houdt daar rekening mee en maakt onderscheid in vier typen:

HET STEDELIJK KERNGEBIED

Het stedelijk kerngebied van Rotterdam is een groot aaneengesloten bebouwd gebied met verschillende wijken op de twee oevers van de Nieuwe Maas. Van Overschie tot Beverwaard en van Pendrecht tot Nesseland. Het merendeel van de bevolking woont in dit deel van de gemeente. Binnen dit gebied wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende stadsdelen met een eigen karakter.

HET HAVENGEBIED

De totale oppervlakte van de haven van Rotterdam beslaat 126 km² waarvan 78 km² land en 48 km² water. De totale lengte van de haven is 42 km. Het is een logistiek en industrieel complex waar 175.000 mensen werken. In 2011 is de Havenvisie 2030 opgesteld. Daarin is de ambitie geformuleerd dat de Rotterdamse haven in 2030 Europa's belangrijkste haven- en industriecomplex is. “Het is een ijzersterke combinatie van global hub en Europe's industrial cluster, die beide koploper zijn op het gebied van efficiëntie en duurzaamheid”.

TOPOGRAFIE GEMEENTE ROTTERDAM

VRIJLIGGENDE WOONKERNEN

Rotterdam kent vijf kernen die een eigen identiteit hebben omdat ze vrij liggen van de rest van de stad. Hoogvliet is een grote woonkern die door haar perifere ligging meer is dan een Rotterdamse stadswijk. Naast Hoogvliet, liggen de authentieke kleinere kernen Rozenburg, Heijplaat, Pernis en Hoek van Holland ook binnen het grondgebied van de gemeente Rotterdam. In deze kernen spelen vaak andere opgaven dan in de rest van Rotterdam. De bewoners daar voelen zich nauw verbonden met hun eigen kern. Het project de 'Kleine Kernen Aanpak' kijkt naar de kernen Hoek van Holland, Pernis, Rozenburg en Heijplaat. Deze kernen liggen dicht bij de haven, ver van het centrum van de stad en zijn voor hun voorzieningen ook gericht op omliggende buurgemeenten.

LANDSCHAPPELIJK GEBIED

Minder bekend zijn de landschappelijke gebieden binnen de gemeentegrenzen. Zo bestaat Rotterdam voor één derde uit water, en dat is meer dan alleen het water in de haven. Aan de rand van de stad liggen ook enkele polders en Rotterdam heeft zelfs een kuststrook met duinen. Rotterdam ligt daarmee op de grens van het open polderlandschap en de delta met grote riviermondingen en polders.

TIJD

Beleidsmakers fysieke leefomgeving zijn gewend om zo'n 20 jaar vooruit te kijken. Voor de omgevingsvisie richten we ons niet op een specifiek jaar, omdat we soms langer en soms minder lang vooruit kunnen en willen kijken. Voor de energietransitie is 2050 bijvoorbeeld een belangrijk richtjaar, terwijl dit voor de keuze van ontwikkellocaties wellicht erg ver weg is. We willen dat de Omgevingsvisie Rotterdam een dynamischer instrument wordt dan eerdere visies op de fysieke leefomgeving. We leven in een tijd van grote veranderingen, die zich moeilijk laten voorspellen. Dat betekent dat de Omgevingsvisie Rotterdam zich richt op de lange termijn doelen, maar zich ook periodiek kan aanpassen aan nieuwe inzichten en behoeften. In de praktijk kan dat betekenen dat vanaf het moment van vaststelling, de Omgevingsvisie elk jaar op onderdelen wordt herzien.

CONTEXT.

CONTINUÏTEIT EN VERNIEUWING.

**IN TIJDEN VAN GROTE VERANDERINGEN
IS ER BEHOEFTE AAN CONTINUÏTEIT.**

DE OMGEVINGSVISIE WAS ONDERWERP VAN
GESPREK TIJDENS HET STADMAKERSCONGRES 2017.

In dit hoofdstuk benoemen we een aantal belangrijke trends en transities en vatten we de zorgen en behoeften samen van Rotterdammers (bewoners en ondernemers) uit het 'Gesprek met de Stad' en de ambities van de stad. We gaan in op de beleidscontext en laten daarbij zien hoe we voortbouwen op bestaand beleid en hoe we nieuwe inzichten toevoegen. Ook zetten we de stedelijke opgave in historisch perspectief. Tenslotte tonen we hoe Rotterdam zich positioneert als knooppunt in een internationaal netwerk.

TRENDS EN TRANSITIES

De opgaven waar Rotterdam nu voor staat, zijn anders dan vroeger. Denk bijvoorbeeld aan grote maatschappelijke veranderingen als de energietransitie, de groei van de stad en de digitalisering. De impact hiervan op de fysieke

leefomgeving verschilt per opgave en is soms voorspelbaar, maar vaak ook niet.

**“NIET ÁLLES HOEFT OM
DE VIER JAAR ANDERS.”**

CONTINUÏTEIT EN VERNIEUWING

Trends en transities vragen om vernieuwing. Tegelijkertijd is er behoefte aan continuïteit. Juist in tijden van grote veranderingen, is er de behoefte aan herkenbare identiteiten en aan een herwaardering van historische verhalen en daaraan gekoppelde plekken. En we hechten ook aan continuïteit in beleid. Niet álles hoeft om de vier jaar anders. Sommige opgaven vergen een lange adem. Er is daarom een evenwicht nodig tussen continuïteit en verandering.

TRENDS EN TRANSITIES.

De opgaven waar Rotterdam nu voor staat, zijn anders dan vroeger. Denk bijvoorbeeld aan grote maatschappelijke veranderingen als de energietransitie, de groei van de stad en de digitalisering. De impact hiervan op de fysieke leefomgeving verschilt per opgave en is soms voorspelbaar, maar vaak ook niet.

leidt tot andere kwaliteitseisen aan de leefomgeving. Dit betekent onder andere geschikte woningen en toegankelijke openbare ruimte, maar ook voorzieningen in de buurt.

DIGITALE TRANSITIE

De toenemende digitale mogelijkheden zorgen voor nieuwe verdienmodellen en hebben een grote impact op ons dagelijks leven, de arbeidsmarkt en het onderwijs. Rotterdammers gaan steeds meer zelf informatie leveren en daaraan gekoppelde applicaties gebruiken, zoals mobiliteitsdiensten.

CIRCULARITEIT

Circulair denken en doen is in opkomst. De filosofie is dat afval niet meer bestaat en dat kringlopen gesloten worden. Daardoor hoeven we steeds minder nieuwe grondstoffen in productieketens toe te voegen. De opkomst van de 3D printer, versnelt deze ontwikkeling.

TREK NAAR DE STAD

Mensen en bedrijven trekken wereldwijd naar aantrekkelijke steden en regio's. Rotterdam heeft zich de afgelopen jaren op de kaart gezet. In 2017 groeide de stad met ruim 4.000 inwoners. De stad is populair bij studenten en kenniswerkers, maar de concurrentie blijft groot.

MOBILITEITSTRANSITIE

De manier waarop we ons in de stad verplaatsen verandert. Meer wandelen, meer fietsen en meer openbaar vervoer. Mobiliteitsdiensten worden beter, waardoor het bezit van een auto minder nodig is. Ook het vervoer van goederen en de stadsdistributie verandert onder invloed van technologische ontwikkelingen.

KLIMAATVERANDERING

We worden geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering. Dit vraagt om een mentaliteitsverandering in onze omgang met water. Van groene daken tot aanpassing van het rioolsysteem.

ENERGIETRANSITIE

We gaan over van fossiele energie op duurzame energie. Dat heeft grote gevolgen voor zowel de stad als de haven. Zeker omdat het industrieel complex in de haven nu voor een groot deel draait op fossiele brandstoffen. Maar het biedt ook allerlei kansen.

IN EEN VOLLE STAD MOETEN WE NIET OF/OF DENKEN MAAR EN/EN. DAT VRAAGT IETS VAN MENSEN EN SYSTEMEN.

BELEIDSCONTEXT.

WISSELWERKING TUSSEN BELEIDS-DOCUMENTEN IN HET SOCIALE, ECONOMISCHE EN FYSIEKE DOMEIN.

VEERKRACHTIGE STAD

Hoe gaan we om met deze trends en transitie die op de stad af komen en de zorgen en behoeften van Rotterdammers? Duidelijk is dat dit vraagt om een integrale benadering. Hoewel er op dit moment (nog) geen integrale visie voor Rotterdam ligt, zijn de strategische documenten uit het sociale, economische en fysieke domein die de afgelopen jaren zijn verschenen wel in samenhang met elkaar ontwikkeld.

Een steeds terugkerend uitgangspunt in ons beleid is dat we een veerkrachtige stad willen zijn: een stad die weet in te spelen op de externe dynamiek en groeikansen benut om beter te worden. Een veerkrachtige stad past zich continue aan op ontwikkelingen en kan na een incident, crisis of tegenslag snel herstellen én sterker weer verder. Veerkracht van de economie en van de bewoners, is voor een delta-en havenstad als Rotterdam van essentieel belang.

NETWERKSAMENLEVING

De samenleving wordt meer divers. De individualisering zet door, maar tegelijkertijd neemt de behoefte aan verbinding toe. Er ontstaan nieuwe spontane maatschappelijke en economische netwerken van gelijkgestemden die samenwerken aan een gezamenlijk doel.

VERGRIJZING

Het aantal ouderen neemt toe. Een groeiend aantal oudere Rotterdammers brengt aanzienlijke ruimtelijke opgaven met zich mee en

STADSVISIE 2030 EN KAART VAN DE STAD

Rotterdam heeft een traditie in het maken van visies op de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van stad. De omgevingsvisie bouwt op deze traditie voort. De Stadsvisie Rotterdam - Ruimtelijke ontwikkelstrategie 2030 uit 2007 is nu ruim tien jaar oud. Logisch dat er behoefte is aan een nieuwe visie op de fysieke leefomgeving.

KEUZE VOOR VERDICHTING

Een belangrijke beslissing uit de stadsvisie 2030 was: "Rotterdam bouwt in bestaand stedelijk gebied om in de woningbehoefte te voorzien". Dit betekende onder andere dat het aantal inwoners in de binnenstad van Rotterdam moest verdubbelen van 28.000 in 2007 naar 56.000 in 2030. De keuze voor verdichting van de bestaande stad tien jaar geleden heeft zichtbaar een meer levendig centrum en een aantrekkelijker stad opgeleverd.

OPENBARE RUIMTE EN WATER

Een andere bepalende beslissing uit de stadsvisie was: "Rotterdam zet de openbare ruimte en de wateropgave in als versneller van de beoogde ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving". De Rotterdamse strategie voor klimaatadaptatie is nu wereldberoemd. En het aantrekkelijk inrichten van de openbare ruimte heeft Rotterdam veiliger, schoner, gezelliger en groener gemaakt.

**"DE KAART VAN DE STAD
HEEFT NIEUWE OPGAVEN
GEÏNTRODUCEERD."**

NIEUWE OPGAVEN

De Kaart van de Stad heeft aanvullend nieuwe opgaven geïntroduceerd zoals de ruimtelijke condities voor de 'next economy', de groei van de stad, een kwaliteitsslag in de stadsstraten en het versterken van het Deltalandschap: levendiger, aantrekkelijker en natuurlijker. Deze nieuwe opgaven komen ook terug in deze verkenning Omgevingsvisie Rotterdam. Daarnaast zijn de afgelopen jaren meer onderwerpen urgent geworden, zoals:

ENERGIETRANSITIE

Dit onderwerp staat al langer op de agenda, maar het gevoel van urgentie is sterk toegenomen. Het onderwerp staat niet voor niets op één in de topagenda van de Voortgangsrapportage 2017 Havenvisie 2030. Een ambitieuze inzet op energietransitie kan een vliegwieleffect hebben op andere beleidsdoelstellingen zoals de herstructurering van woonwijken, de vernieuwing van de economie en kansen voor werkgelegenheid.

WISSELWERKING GROEI EN BEREIKBAARHEID

In de periode tot 2040 willen we 50.000 nieuwe woningen bouwen (Woonvisie). Hierbij zetten we in op gedifferentieerde woonmilieus en op kwalitatief goede en aanpasbare woningen die naar grootte en prijs verschillen. De groei van de stad is ook een belangrijk uitgangspunt voor het Stedelijk Verkeersplan Rotterdam 2030. Daarin is aangegeven hoe Rotterdam toewerkt naar een betere balans tussen auto's, fietsers, voetgangers en openbaar vervoer, in een zich verdichtende stad. Het sturen op een samenhangende ontwikkeling van openbaar vervoer en verstedelijking nabij openbaar vervoer is ook een regionale opgave. Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT), onderzoek bereikbaarheid Rotterdam Den Haag heeft de basis gelegd voor afspraken op regionaal niveau.

MEEDOEN EN ONTMOETEN

De verkenning Stad in Balans heeft kennis over meedoen en ontmoeten in Rotterdamse wijken in kaart gebracht en handelingsperspectieven benoemd voor het fysieke domein, die bijdragen aan meedoen en ontmoeten.

DIGITALISERING

Digitalisering is een onontkoombare ontwikkeling. De laatste jaren wordt een actieve inzet van de gemeente rond digitalisering steeds meer als kans gezien om stedelijke ambities te bereiken. Denk bijvoorbeeld aan hoe digitale mobiliteitsdiensten en verkeersinformatiesystemen in toenemende mate voorwaardelijk zijn voor een bereikbare en aantrekkelijke compacte stad, met minder auto's in de openbare ruimte. Denk aan hoe cruciaal digitalisering is voor de energietransitie, bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van smart grids, die vraag en aanbod van elektriciteit slim op elkaar afstemmen.

Digitalisering gaat hand in hand met de modernisering van de gemeentelijke organisatie. Naast beter en efficiëntere dienstverlening gaat het daarbij ook het mogelijk maken van zelforganisatie in de stad, waardoor Rotterdamers zelf kunnen sturen op het beter laten functioneren van hun stad.

GESPREK MET DE STAD.

Hoe zou Rotterdam er over twintig jaar uitzien als de Rotterdammer het voor het zeggen had? Met die vraag in het achterhoofd startte het stadsbestuur van Rotterdam in januari 2017 met het Gesprek met de Stad. Het gesprek over het Rotterdam van 2037 is tot april 2017 gevoerd met iedereen die daarvoor openstond. Ruim 9000 Rotterdammers van verschillende afkomst, jong en oud, arm en rijk, hoog- en laagopgeleid, bewoners en ondernemers deden mee. Gezamenlijk verkennen wat we verwachten van de toekomst en roepen we iedereen op ideeën aan te leveren om de stad mooier te maken.

Uit het Gesprek met de Stad zijn zes rode draden te herleiden, zie ook verhaalvandestad.nl, die ook van invloed zijn op de fysieke leefomgeving:

DE ZORGEN EN BEHOEFTE VAN ROTTERDAMMERS DIE UIT HET 'GESPREK MET DE STAD' NAAR VOREN ZIJN GEKOMEN HEBBEN OOK BETEKENIS VOOR DE FYSIEKE LEEFOMGEVING. DAT GELDT VOOR ALLE ZES DE RODE DRADEN.

TALENTEN

vast contract en bestaanszekerheid voor iedereen, arbeidsmarkt verandert, maar wat betekent dat voor mij? investeer in onderwijs!

VERBINDING

verbinding, begrip en harmonie tussen bevolkingsgroepen, verschillende culturen horen bij de stad en zijn positief, maar kan ook spanningen opleveren.

JONG EN OUD

gevarieerde bevolking in wijken, buurthuizen en andere ontmoetingsplekken, jongeren moeten in de wijk kunnen spelen, fietsen, sporten, goede zorg voor ouderen, ouderen betrekken bij de buurt.

BELEVING

een veilige en vertrouwde woonomgeving en een bruisende binnenstad, breed aanbod van voorzieningen, ook in de wijk de stad moet betaalbaar blijven: geen 'ver-yupping' en niet te veel toeristen.

DUURZAAM

schone en gezonde stad, meer groen, minder ruimte voor de 'vervuilende' auto, meer voorzieningen voor sport en bewegen, vooral voor jeugd en ouderen.

MEEDENKEN EN MEEDOEN

rol overheid verschilt per thema; het ene domein vraagt een grotere rol (gezondheid, handhaving), dan het andere (beslissingen over de wijk), Rotterdammers wensen een overheid die ruimte geeft, levert, problemen oplost en betrokken is bij buurt en netwerk (ambtenaar in de wijk).

HISTORISCH PERSPECTIEF.

Om de impact van mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor Rotterdam in het licht van de nieuwe opgaven te duiden, helpt het om terug te kijken. Wat zijn de afgelopen 150 jaar belangrijke ontwikkelingen geweest voor Rotterdam en hoe werkt dat door in het heden? Wat kunnen we leren van het verleden en wat moet nu juist anders?

Een aantal belangrijke ontwikkelingen van Rotterdam op een rijtje:

1854	Waterproject Rose gereed
1872	Nieuwe Waterweg gereed
1880 – 1920	Bevolking groeit van 160.000 naar 500.000
1945 – 1970	Wederopbouw en uitbreiding haven, aanleg metro
1970 – 2000	Suburbanisatie en herstructurering
1996	Erasmusbrug gereed en start Kop van Zuid
2000 – 2015	Rotterdam culturele hoofdstad (2001), verdichting centrum en start ontwikkeling Maasvlakte 2
2014	Oplevering aantal iconische gebouwen zoals De Rotterdam, de Markthal en Rotterdam Centraal Station

VERNIUWINGSDRANG

Terugkijkend kunnen we stellen dat Rotterdam een relatief jonge stad is die meer dan andere Europese steden gekenmerkt wordt door vernieuwingsdrang. Dat heeft meestal positief uitgedrukt, maar infrastructuuringrepen en de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog hebben ook geleid tot een 'uiteengelegde' stad en in sommige wijken tot een hoge concentratie aan dezelfde kleine woningen. Rotterdam wil

voortbouwen op de waardevolle relictten uit de voorgaande bouwperiodes. Denk aan de singels, stadstraten, lanen, boulevards en parken.

En we willen ook voortbouwen op de mentaliteit van vernieuwing die Rotterdam kenmerkt. Maar we moeten soms ook werken aan stadsherstel om stedenbouwkundige keuzes uit het verleden aan te pakken. Dit alles voor een betere en toekomstbestendige stad.

KNOOPPUNT IN INTERNATIONAAL NETWERK.

ROTTERDAM ORIËNTEERT ZICH INTERNATIONAAL, ALS MAINPORT EN ALS STEDELIJK KNOOPPUNT.

MARITIEME HOOFDSTAD VAN EUROPA

Rotterdam en de Drechtsteden positioneren zich sinds 2017 gezamenlijk als Maritieme hoofdstad van Europa. Daarmee brengen ze de uitzonderlijke kwaliteiten van deze regio, zowel de logistieke als de stedelijke, beter over het voetlicht. De inzet is nu om de maritieme branche en het industriële complex in de regio verder te vernieuwen en te versterken. Dit doen we door verschillende bedrijfstakken, zoals logistiek, offshore, scheepsbouw en maritieme zakelijke diensten meer in samenhang te bezien. Zo sturen we op het verbeteren van het vestigingsklimaat van de regio.

De mainport Rotterdam is een ijzersterke combinatie van global hub en 'Europe's Industrial Cluster', die beide koploper zijn op het gebied van efficiëntie en duurzaamheid.

Goede achterlandverbindingen blijven cruciaal voor de concurrentiekracht van een haven voor zowel bestaande als nieuwe markten. Rotterdam heeft goede achterlandverbindingen via binnenvaart, buisleidingen, weg en spoor. Om economische groei te kunnen blijven faciliteren en stimuleren, is het noodzakelijk dat alle partijen zich inzetten om de kwaliteit van de haven als vestigingsplaats te verbeteren. Ook moet de haven beter bereikbaar zijn en het netwerk minder kwetsbaar. Daarnaast is meer (beleidsmatige) aandacht voor buisleidingen nodig. Deze modaliteit kan een belangrijke rol spelen als drager van de energietransitie. Naast de harde infrastructurele projecten biedt het beter benutten van de bestaande infrastructuur, mede door digitalisering, mogelijkheden en kansen.

METROPOOLREGIO

ROTTERDAM – DEN HAAG (MRDH)

Rotterdam en Den Haag vormen samen de twee centrale steden van de MRDH. De MRDH, met de directies Vervoersautoriteit en Economisch Vestigingsklimaat, is een publiek samenwerkingsverband op regionaal niveau. De uitdaging is dat op dit niveau de arbeidsmarkt, vervoersmarkt en woningmarkt steeds meer als één geheel gaan functioneren. Rotterdamse inwoners moeten beter gebruik kunnen maken van vrijkomende banen in de regio en andersom. De bereikbaarheid van de haven met openbaar vervoer is daarbij een aandachtspunt. Naast deelname in MRDH, positioneert Rotterdam zich op de Kennis-as Leiden, Den Haag, Delft en Rotterdam.

Niet voor niets neemt de samenwerking tussen de universiteiten op deze as steeds intensievere vormen aan. Voor beide ontwikkelingen is een samenhangend openbaar vervoernet cruciaal. Daarnaast is dit ook het relevante schaalniveau voor economische vernieuwing. Den Haag, Rotterdam en de MRDH ontwikkelen gezamenlijk een Roadmap Next Economy. Ook wordt op dit schaalniveau een gezamenlijke strategie voor grootstedelijk groen ontwikkeld. Versterking van deze groenstructuur is cruciaal voor het economisch vestigingsklimaat.

RANDSTAD METROPOOL

Voor Rotterdam is het schaalniveau van de Randstad en de samenhang met omliggende stedelijke netwerken Rijn-Ruhr en Brussel-Antwerpen van groot belang. De Noordelijke en Zuidelijke Randstad en Brainport Eindhoven werken samen aan een ruimtelijk-economische ontwikkel strategie (REOS) gericht op het

versterken van dit kerngebied van Nederland. Om dit grootstedelijke netwerk goed te laten functioneren zijn goede verbindingen cruciaal. Rotterdam is met de hoge snelheidslijn goed verbonden met Schiphol enerzijds en Antwerpen en Brussel anderzijds. Extra aandacht is nodig voor snellere internationale spoorverbindingen naar het Rijn-Ruhrgebied.

**INSTRUMENT
OMGEVINGSVISIE.**

WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?

EEN NIEUWE VISIE OP DE FYSIEKE LEEFOMGEVING DRAAGT BIJ AAN DE PROCESDOELEN VAN DE OMGEVINGSWET.

Alle overheden moeten een omgevingsvisie maken vanwege de komst van de Omgevingswet. De landelijke opdracht om aan de slag te gaan met de Omgevingswet valt in Rotterdam mooi samen met de behoefte aan een nieuwe visie op de groei van de stad. Dit is ook verwoord in de gelijknamige gemeenteraadsmotie van november 2016.

DOEL OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM

In Rotterdam is het maken van een omgevingsvisie geen 'moetje', maar een kans om elementen te combineren. Het in 2017 gestarte traject Omgevingsvisie Rotterdam heeft daarom als doel een nieuwe visie op te leveren die richting geeft en een inhoudelijk raamwerk biedt voor strategische vraagstukken over de fysieke leefomgeving. De nieuwe visie draagt tevens bij aan de aan de procesdoelen van de Omgevingswet nl: inzichtelijk beleid met minder regels, meer ruimte voor initiatieven en een betere samenwerking op basis van vertrouwen.

"IN ROTTERDAM IS HET MAKEN VAN EEN OMGEVINGSVISIE GEEN 'MOETJE' MAAR EEN KANS."

DE OMGEVINGSWET.

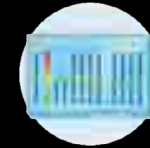
INZICHTELIJK
OMGEVINGSRECHT

LEEFOMGEVING
CENTRAAL

RUIJTE VOOR
MAATWERK

SNELLER
EN BETER

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet is veelomvattend en heeft veel impact op het stelsel van de ruimtelijke ordening en alle daarbij behorende procedures. De Omgevingswet integreert 26 aparte wetten tot slechts een enkele wet. Daarnaast komen er vier Algemene Maatregelen van Bestuur (in plaats van de huidige 60) en één Ministeriële Regeling (in plaats van 75). De Omgevingswet introduceert tevens de omgevingsvisie als nieuw en verplicht instrument voor het Rijk, de provincies en gemeenten.

BRON: MINISTERIE VAN I&M.

steeds ingewikkelder zijn geworden en niet meer goed aansluiten op huidige en toekomstige ontwikkelingen. Vanuit deze gedachten is er een motto ontstaan 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'. Het is van belang dat we een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden. Ook is het zaak dat we de fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om zo aan te sluiten op de maatschappelijke behoeften.

KANSEN

Hoewel de ambitie van de Omgevingswet veelzijdig en hoog lijkt te zijn, zien we in Rotterdam op veel fronten al langer een werkwijze die overeenkomt met 'de geest van de wet'. Toch moeten we ook concluderen dat er nog voldoende ontwikkelpunten zijn. Het kernteam Omgevingswet heeft het afgelopen jaar geïnventariseerd hoe en welke ambities we binnen de gemeente

kunnen bereiken. De invoering van de wet biedt ons concrete kansen om de werkwijze verder te verspreiden en te verbeteren.

AFSTEMMING

Het feit dat zowel Rijk, provincies als gemeenten allemaal een omgevingsvisie moeten opstellen is een kans om de samenwerking tussen overheden verder te intensiveren. Over veel inhoudelijke thema's vindt al afstemming plaats, zoals over de planning van infrastructuur, landschapsontwikkeling en woonbeleid. Hoe de doorvertaling van de nationale en provinciale omgevingsvisies naar de gemeentelijke visie er precies uit zal gaan zien is nog niet duidelijk. Rotterdam blijft hierover graag met andere overheden en regionale partners in gesprek. In dit document is een regionale opgavenkaart opgenomen die gezien kan worden als een inhoudelijke agenda voor dat gesprek.

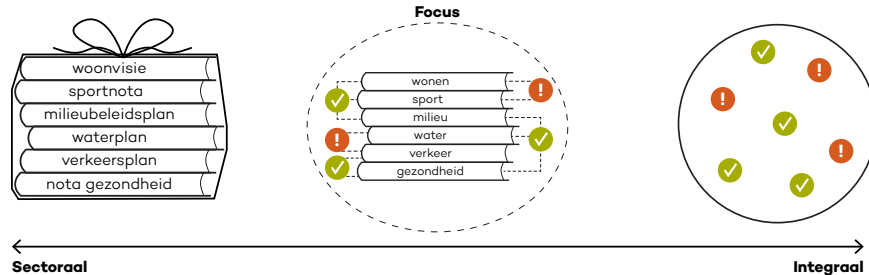
"RUIJTE VOOR ONTWIKKELING, WAARBORGEN VOOR KWALITEIT."

VERBETERDOELEN

De opzet van de wet is duidelijk anders dan de huidige situatie. De wet omschrijft vier verbeterdoelen: meer inzichtelijkheid creëren, integraler werken, meer bestuurlijke afwegingsruimte en snellere en betere besluitvorming. De wens voor een nieuwe wet komt voort uit het feit dat in de loop van de tijd regelgeving versnipperd is geraakt, regels

INTEGREREN BELEID FYSIEKE LEEFOMGEVING.

DRIE MOGELIJKE MODELLEN OM BELEID TE INTEGREREN: SECTORAAL, INTERSECTORAAL EN INTEGRAAL.

DRIE VERSCHILLENDE MODELLEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE VAN SECTORAAL TOT INTEGRAAL

Een belangrijke eis die aan omgevingsvisies wordt gesteld is dat al het beleid voor de fysieke leefomgeving geïntegreerd wordt. De manier waarop staat vrij. Hieronder drie mogelijkheden om beleid te integreren en de onderbouwing van de keuze voor Rotterdam.

MODEL SECTORAAL

Het sectorale model presenteert al het bestaande sectorale beleid overzichtelijk bij elkaar. Eventueel wordt het overzicht van beleidskaders aangevuld met een bondige koptekst over de koers die de gemeente wil varen. Dit model vormt een verbetering ten opzichte van de huidige situatie, omdat bestaand beleid beter toegankelijk en inzichtelijk wordt gemaakt door bijvoorbeeld korte samenvattingen te maken van de beleidsdocumenten en het beleid op één centrale website te plaatsen.

MODEL INTERSECTORAAL

Het intersectorale model kijkt met een integrale bril naar en door het bestaande sectoraal beleid. Dit om kansen en kwesties tussen de verschillende beleidsvelden inzichtelijk te maken. Deze benadering gaat er vanuit dat een volledige integrale visie niet haalbaar is omdat niet alle aspecten zich op deze manier laten vertalen. Het intersectorale model kan gebruikt worden om samenhang te realiseren tussen afzonderlijke ambities voor water, openbaar vervoer, woningmarkt, enzovoort.

MODEL INTEGRAAL

Dit model gaat uit van de meest radicale vernieuwing van het beleid voor de fysieke leefomgeving, waarbij de nieuwe omgevingsvisie al het bestaande sectorale beleid voor de fysieke leefomgeving vervangt. De moeilijkheidsgraad in dit model is hoog omdat alle er in opgaande sectoren gelijktijdig met elkaar af moeten stemmen en er maar één moment van besluitvorming over is, namelijk over de omgevingsvisie als geheel.

KEUZE ROTTERDAM

Voor de omgevingsvisie Rotterdam kiezen we voor het intersectorale model. Wij vinden het sectorale model onvoldoende ambitieus om tot een integrale visie te komen. Het integrale model is in onze ogen flexibel genoeg: het biedt te weinig ruimte om snel te reageren op veranderende omstandigheden. Het intersectorale model daarentegen zorgt voor integraliteit en biedt de mogelijkheid om snel met een nieuwe visie aan de slag te gaan.

Ons uitgangspunt voor het intersectorale model is dat we voortbouwen op bestaande sectorale visies, zoals bijvoorbeeld de Woonvisie en het Stedelijk Verkeersplan die recent zijn vastgesteld. Daarnaast hebben we een nieuwe integrale 'bril' nodig om kansen en kwesties tussen de verschillende sectoren inzichtelijk te maken en beleidsvernieuwing integraal te toetsen. We introduceren daarom in deze verkenning Omgevingsvisie Rotterdam een nieuwe integrale benadering met vijf perspectieven. Voordat we dit doen, leggen we uit hoe de omgevingsvisie moet gaan werken.

HOE WERKT DE OMGEVINGSVISIE?

DE OMGEVINGSVISIE HEEFT DRIE BELANGRIJKE GEBRUIKERS: INITIATIEFNEMERS, AMBTENAREN EN RAADSLEDEN.

De omgevingsvisie vertelt wat voor stad Rotterdam wil zijn op de lange termijn en maakt de impact van trends en beleid op de fysieke leefomgeving inzichtelijk. Tegelijkertijd inspireert de visie tot samen 'stadmaken'. Hierbij werkt de omgevingsvisie verschillend voor de drie belangrijkste doelgroepen.

INITIATIEFNEMERS

Voor initiatiefnemers – van burgers tot ontwikkelaars – biedt de omgevingsvisie zowel een kader als inspiratie. Zo kunnen initiatiefnemers hun initiatief spiegelen aan de uitgangspunten van de stad. Past wat zij willen bij wat de stad wil zijn? Hierdoor is het voor hen gemakkelijker om te begrijpen of ze met hun initiatief in de goede richting zitten. Ze kunnen de waarde ervan vergroten door het beter passend te maken bij de perspectieven mochten ze geen raakvlakken zien. De gemeente kan initiatiefnemers helpen bij dit proces, want voor hen werkt de omgevingsvisie hetzelfde als voor ambtenaren.

AMBTENAREN

De perspectieven helpen ambtenaren om op visieniveau kansen en kwesties tussen hun sector en andere sectoren inzichtelijk te krijgen. Zo kunnen zij bestaand beleid tegen het licht houden aan de hand van de vijf perspectieven van de omgevingsvisie. Op termijn is het de bedoeling dat alle sectorale ambities onder de koepel van de omgevingsvisie komen te hangen. Daarnaast bieden de perspectieven houvast voor het uitdiepen van nieuwe opgaven voor de fysieke leefomgeving en voor het adviseren van het bestuur over tegenstrijdige ruimteclaims.

“VOOR INITIATIEFNEMERS
BIEDT DE OMGEVINGSVISIE
ZOWEL EEN KADER
ALS INSPIRATIE.”

RAADSLEDEN

De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast en geeft daarmee richting aan de ontwikkeling van de stad. De vastgestelde omgevingsvisie kunnen raadsleden gebruiken bij discussies over kwesties in de fysieke leefomgeving en investeringskeuzes in de gemeenteraad. Politieke partijen kunnen accenten leggen op de verschillende perspectieven. Hierdoor kunnen ze inzichtelijk maken hoe zij vinden dat de ruimte van de stad eruit moet zien. Ook kan de gemeenteraad de omgevingsvisie gebruiken om keuzes van het college van burgemeester en wethouders te toetsen. De raad ziet erop toe dat de omgevingsplannen ook daadwerkelijk bijdragen aan de kernwaarden uit de omgevingsvisie. En of de ambities worden behaald of dat meer inzet nodig is.

NAAR EEN WERKEND STELSEL.

WISSELWERKING OMGEVINGSVISIE, OMGEVINGSPLAN EN OMGEVINGSPROGRAMMA'S.

De Gemeente Rotterdam is tegelijkertijd met het opstellen van de omgevingsvisie een traject gestart voor de invoering van de Omgevingswet. In dit traject besteden we aandacht aan de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet biedt: de omgevingsvisie, het omgevingsplan en omgevingsprogramma's. Naast het vaststellen van een omgevingsvisie zullen ruim 200 bestemmingsplannen worden vervangen door één omgevingsplan en kunnen er programma's worden opgesteld om bepaalde doelen te realiseren. Deze programma's kunnen gericht zijn op specifieke thema's of gebieden.

OMGEVINGSVISIE LANGE TERMIJN VISIE EN BESLISPUNTEN		
VIJF PERSPECTIEVEN ALS 'KOMPAS'		
BESLISPUNTEN THEMATISCH	BESLISPUNTEN GEBIEDSGERICHT	BESLISPUNTEN NIEUWE MANIEREN VAN WERKEN

PROGRAMMA'S DOELSTELLINGEN EN MAATREGELEN	
PROGRAMMA THEMA A	PROGRAMMA GEBIED A
PROGRAMMA THEMA B	PROGRAMMA GEBIED B
PROGRAMMA THEMA C	PROGRAMMA GEBIED C
PROGRAMMA THEMA D	PROGRAMMA GEBIED D
PROGRAMMA THEMA ...	PROGRAMMA GEBIED ...

OMGEVINGSPLAN REGELS	
ALGEMENE REGELS	GEBIEDSGERICHTE REGELS

SAMENHANG

Op dit moment zijn we bezig met het vormgeven van en experimenteren met deze instrumenten. Maar met het vormgeven van de instrumenten los van elkaar komen we er niet. Het gaat nadrukkelijk om de wisselwerking tussen al deze instrumenten. Hoe wordt de omgevingsvisie doorvertaald naar het concrete schaalniveau van een omgevingsplan en welke rol kunnen programma's daarin spelen? Welke rol kunnen de gebiedsstrategieën daarin spelen? We kunnen wel een omgevingsvisie maken, maar als er geen samenhang in werkwijze is tussen de visie en de andere instrumenten van de Omgevingswet, dan is de kans groot dat de visie in een bureaula belandt.

VERBINDEN

We hebben als gemeente al veel beleid vanuit verschillende disciplines waarmee we richting geven aan de ontwikkeling van de stad. Sommige beleidsstukken zijn echter niet volledig op elkaar afgestemd waardoor de verschillende beleidsdomeinen elkaar nog onvoldoende versterken.

In Rotterdam hebben we de ambitie om met de invoering van de Omgevingswet al het (bestaande) sectorale beleid met elkaar te verbinden en zo te helpen bij het bepalen van een meer integrale koers voor de fysieke leefomgeving. Dit betekent ook dat we de afweging tussen verschillende ruimteclaims een goede plek willen geven.

DUIDELJKHEID

Verder zijn wij er als gemeente vaak niet duidelijk over voor wie beleid bedoeld is en hoe het gebruikt moet worden. Zo hebben we als gemeente beleid dat extern gericht is: denk hierbij bijvoorbeeld aan de Woonvisie, dat ons handelen legitimeert voor de buitenwereld en de basis is voor afspraken met woningcorporaties. Maar daarnaast hebben we ook intern gericht beleid dat kaders biedt voor ons eigen handelen als gemeente. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de Rotterdamse Stijl voor de buitenruimte en het Meerjarenperspectief Rotterdams Vastgoed. In het nieuwe werkend stelsel willen we explicieter zijn over welke kaders, regels of beleid voor wie bedoeld is.

TOEKOMSTBEELD

In het toekomstige stelsel is er geen plaats meer voor sectoraal beleid. Beleid wordt ingepast in het samenhangend instrumentarium van omgevingsvisie, programma's en omgevingsplannen. In de huidige situatie zeggen sectorale beleidsstukken en nota's vaak iets over een bepaalde ambitie, doen ze soms al een aanzet tot een programmatische aanpak en schrijven ze normen of regels voor in één en hetzelfde document. In het toekomstige stelsel worden de ambities vastgelegd in de omgevingsvisie, de programmatische aanpak in programma's en de regels of normen in het omgevingsplan. Zo hopen we een duidelijker onderscheid te maken tussen ambities, strategieën, eisen, wensen, etc. Ook wordt op die manier explicieter vastgelegd welke ambities en regels extern gelden en welke bedoeld zijn om richting te geven aan ons eigen handelen. Daarnaast moet voor wet- en regelgeving vanuit de EU, de nationale overheid en de provincie worden gekeken wat er precies in het werkend stelsel moet worden opgenomen.

WAT GAAN WE DOEN

In de maanden die voor ons liggen willen we komen tot het hierboven beschreven 'toekomstige werkend stelsel' van omgevingsinstrumenten. Met 'werkend' bedoelen we dat dit stelsel helpt bij het (samen) 'stadmaken'. Dit proces heeft verschillende sporen waar we gelijktijdig aan werken:

1. Inventariseren bestaand beleid en kaders: samenbrengen en categoriseren van al het actuele beleid en kaders voor de fysieke leefomgeving in Rotterdam.
2. Gefaseerd vertalen van het sectorale beleid naar het nieuwe stelsel.
3. Concretiseren van een visie op het nieuwe stelsel: uitwerken en vaststellen hoe het nieuwe stelsel in de toekomst gaat werken.

1. Inventariseren bestaand beleid en kaders
Op dit moment hebben we het beleid voor de fysieke leefomgeving dat we als gemeente maken nog niet helder voor onszelf in beeld, laat staan voor de burger en ondernemer. Een eerste stap om als gemeente transparanter te worden is om bestaand beleid en kaders helder te presenteren.

2. Gefaseerd vertalen van het sectorale beleid naar het nieuwe stelsel.

In het toekomstig werkend stelsel is geen plaats meer voor sectoraal beleid. Beleid wordt ingepast in het instrumentarium van omgevingsvisie, programma's en omgevingsplannen. We gaan in 2018 aan de slag met het opzetten van workshops waarin we sectoraal beleid inpassen in het nieuwe instrumentarium. We beginnen met nieuw te vormen beleid; dit worden geen losse sectorale beleidsstukken meer. De ambities worden opgenomen in de omgevingsvisie, de aanpak in een programma en regels of normen in het omgevingsplan. Hiernaast willen we in deze

workshops – specifiek voor de omgevingsvisie – nieuw te vormen sectoraal beleid langs de vijf perspectieven leggen. Hierdoor zullen, zo is de verwachting, kansen en knelpunten inzichtelijk worden gemaakt die anders niet uit zouden komen. Ook wordt de integraliteit tussen verschillende sectoren op deze manier gewaarborgd.

3. Concretiseren visie op het nieuwe stelsel
Het afgelopen jaar zijn we bezig geweest met het vormgeven van en experimenteren met de verschillende instrumenten die de Omgevingswet biedt. De concept verkenning voor de omgevingsvisie is opgeleverd en er is een pilot uitgevoerd voor het opstellen van een omgevingsplan voor de wijk Ommoord. Gelijktijdig stellen we gebiedsstrategieën op. Maar, zoals gezegd, met het vormgeven van de instrumenten alleen komen we er niet. Het gaat nadrukkelijk om het vormgeven van de wisselwerking tussen alle instrumenten. Door de omgevingsplanpilot die is uitgevoerd, is duidelijker geworden welke uitspraken er op een hoger schaal- en abstractieniveau nodig zijn om in het concrete omgevingsplan de zaken goed te regelen. We willen in gezamenlijke werksessies met het omgevingsplan de wisselwerking tussen de instrumenten testen. Zo komt aan het licht welke zaken op welk niveau moeten worden vastgelegd. Hierbij hoort ook het maken van keuzes; we kunnen niet overal alles doen, en zeker niet tegelijk. We zullen het komende jaar gebruiken om een helder proces op te zetten voor het maken van ruimtelijke keuzes. Ook onderzoeken we de mogelijkheden van omgevingswaarden, gebiedsdifferentiatie en het opheffen van regels. Om die reden starten we onder andere met een pilot Omgevingswet in de wijk Cool Zuid, waarin we met het nieuwe werkend stelsel gaan oefenen.

PROGRAMMA'S

Naast de verplichte instrumenten, omgevingsvisie en omgevingsplan, biedt de wet de mogelijkheid om programma's vast te stellen. De gemeente kan in het programma het beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en/of het behoud van de fysieke leefomgeving uitwerken. Een programma kan zich daarbij toespitsen op een bepaald beleidsthema, bijvoorbeeld horeca of gezondheid. Een programma kan ook gericht zijn op ontwikkeling van een bepaald gebied. De gemeente kan zo'n programma gebruiken als beleidsmatig kader voor het vaststellen of wijzigen van het omgevingsplan. Daarnaast kan de gemeente in een programma maatregelen opnemen waarmee zij een omgevingswaarde of een andere doelstelling voor de fysieke leefomgeving wil bereiken.

GBIEDSSTRATEGIEËN

Belangrijke input voor mogelijke gebiedsgerichte programma's zijn gebiedsstrategieën. In 2018 zal voor elk gebied in Rotterdam zo'n strategie worden opgesteld, behalve voor haven- en industriegebied. Deze gebiedsstrategieën benoemen de lange termijn opgaven per gebied. Hierin komen stedelijke opgaven uit de omgevingsvisie en bottom-up opgaven bij elkaar. De gebiedsstrategieën hebben geen juridische status, maar zijn wel agenderend voor uitwerkingen in de omgevingsvisie, omgevingsprogramma's en omgevingsplannen.

BESLUITVORMING

De omgevingsvisie en het omgevingsplan worden vastgesteld door de gemeenteraad. Programma's worden vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders en hebben dus een eigen besluitvormingscyclus. We onderzoeken komend jaar voor welke thema's programma's nodig zijn en hoe dat zich verhoudt tot bestaande beleidsprogramma's, en de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Ook zal worden verkend wat een handige cyclus is voor het aanpassen van het omgevingsplan en de omgevingsvisie. De insteek is dat het stelsel van omgevingswet instrumenten een werkend stelsel wordt, dat duidelijkheid, zekerheid en overzicht biedt. Tegelijkertijd moet het voldoende flexibel zijn, om goed in te kunnen spelen op de veranderende samenleving, nieuwe initiatieven en inzichten. Want Rotterdam is nooit af.

PERSPECTIEVEN.

VIJF PERSPECTIEVEN OP DE TOEKOMST VAN ROTTERDAM.

SAMEN BIEDEN ZE RICHTING EN EEN INTEGRALE BLIK.

Met de omgevingsvisie willen we richting geven aan de toekomst van de fysieke leefomgeving van Rotterdam. Hiervoor gebruiken wij het intersectorale model. Uit de opstapeling van bestaand beleid, gecombineerd met de opgaven die op ons afkomen, ontstaat echter nog geen eenduidig toekomstbeeld. Het huidige beleid kan onderling tegenstrijdigheden bevatten, en vaak worden afwegingen sectoraal gemaakt. Om een optimale invulling van de leefomgeving te realiseren, moeten we nadrukkelijk integraal kijken naar de toekomst. Hiervoor ontbreekt momenteel een gezamenlijke blik.

Om tot een integrale blik te komen, hebben we vijf perspectieven benoemd die gezamenlijk richting geven aan de toekomst van de fysieke leefomgeving:

COMPACTE STAD
GEZONDE STAD
INCLUSIEVE STAD
CIRCULAIRE STAD
PRODUCTIEVE STAD

**“DE PERSPECTIEVEN
ZIJN FLEXIBEL
GENOEG VOOR
NIEUWE IDEEËN EN
ONTWIKKELINGEN.”**

Deze perspectieven zijn opgebouwd aan de hand van kernwaarden en staan voor hetgeen we in Rotterdam belangrijk vinden. De perspectieven zijn niet bedoeld als keuzemodel; ze zijn allemaal even belangrijk en samen bieden ze een integrale kijk op de toekomst. Je kunt ze zien als vijf ‘brillen’ die je kunt opzetten om richting te bepalen. Gezamenlijk vormen ze een richtinggevend ‘kompas’. De perspectieven zijn van toepassing op het gehele grondgebied van de gemeente Rotterdam.

De perspectieven geven richting aan het handelen van ambtenaren en bieden houvast voor raadsleden en initiatiefnemers. Ze zijn flexibel genoeg om invulling te geven aan nieuwe ideeën en ontwikkelingen. Enerzijds maken de perspectieven de impact van grote trends, beleid, verkiezingsprogramma's en initiatieven op de fysieke leefomgeving inzichtelijk; anderzijds maken ze de ruimtelijke impact van plannen en keuzes vergelijkbaar. Uiteenlopende plannen en initiatieven worden zo beter bespreekbaar, gemakkelijker te beoordelen en eenvoudiger om in gezamenlijkheid te verbeteren.

COMPACTE STAD.

ROTTERDAM ONTWIKKELT ZICH ALS EEN COMPACTE, AANTREKKELIJKE STAD AAN DE RIVIER.

Een stad die onderdeel is van een grootstedelijk netwerk, met sterk openbaar vervoer en volop ruimte voor buitenleven. Rotterdam is en blijft een architectuurstad die durft te experimenteren door verdichting en vergroening op een slimme manier met elkaar te combineren. Een stad waar zoveel mogelijk passende voorzieningen voor iedereen op loop- en fietsafstand aanwezig zijn.

“RUIMTE VOOR
COMBINEREN EN
INTENSIVEREN.”

KERNWAARDEN COMPACTE STAD

NABIJHEID

Een stad waar zoveel mogelijk passende voorzieningen voor iedereen op loop- en fietsafstand aanwezig zijn

BINNENSTAD ALS CITY LOUNGE

De binnenstad ontwikkelt zich als een hoogwaardige plek voor ontmoeting, verblijf en cultuur

RAUWHEID EN DYNAMIEK

De compacte stad bouwt voort op het unieke karakter van Rotterdam: rauw en dynamisch

ARCHITECTUURSTAD

Bij de verdichting van de stad hebben we oog voor de kwaliteit van de architectuur en de waarde van cultuurhistorie

MIX STAD EN GROEN

De verdichting en vergroening van Rotterdam gaan hand in hand

KNOOPPUNT IN INTERNATIONAAL NETWERK

Rotterdam is een aantrekkelijk knooppunt in een internationaal netwerk van stedelijke regio's en havens

WAT IS EEN COMPACTE STAD?

In een compacte stad woon je in de buurt van werk, winkels, het openbaar vervoer en andere voorzieningen. Dit is alleen mogelijk wanneer de dichtheid van een stad groot genoeg is. Pas als op een plek genoeg mensen wonen, is er voldoende draagkracht voor voorzieningen en is het een aantrekkelijke vestigingsplek voor bedrijven. Compact ruimtegebruik in het haven- en industriecomplex zorgt ervoor dat elders ruimte voor woningbouw, natuur en andere functies aanwezig is. Door clustering van activiteiten

binnen dit complex blijft de milieu-impact en daarmee de leefomgevingskwaliteit in de regio op een acceptabel niveau. In de compacte stad is het van belang ruimte zo goed mogelijk te benutten, bijvoorbeeld door multifunctioneel gebruik. Daarnaast leidt de hoge bevolkingsdichtheid in een compacte stad tot veel verplaatsingen. Om te voorkomen dat het vervuilende autogebruik toeneemt, is een sterk netwerk van openbaar vervoer en fiets- en wandelpaden belangrijk. De hogere dichtheid van woningen vraagt om genoeg ruimte voor ontmoeting, sport en spel.

MOTIVATIE COMPACTE STAD.

WAAROM COMPACTE STAD EEN BELANGRIJK PERSPECTIEF IS VOOR ROTTERDAM.

ROTTERDAM IS POPULAIR

Tien jaar geleden heeft Rotterdam ingezet op de verdichting van de bestaande stad. Dit heeft ervoor gezorgd dat Rotterdam compacter en aantrekkelijker is geworden. Maar de verdichting gaat niet snel genoeg. Er ontstaat een tekort aan woningen vooral voor bepaalde doelgroepen.

Er is meer vraag naar studentenhuisvesting, grotere studio's, kindvriendelijke appartementen, zorggeschikte woningen voor ouderen en grondgebonden eengezinswoningen. Vooral onder huishoudens met een modaal of hoger inkomen, sociale stijgers en 'young professionals'

neemt de vraag naar een passende woning toe. Rotterdam heeft zowel een gebrek aan centrum-stedelijke als ook aan groen-stedelijke woonmilieus. Hierdoor trekken veel jonge gezinnen uiteindelijk weg uit de stad, terwijl ze er graag zouden blijven wonen.

BEHOEFTE AAN RUST

Levendigheid is een wezenlijk kenmerk van Rotterdam. Rotterdammers zijn trots en blij met het groeiend aanbod van vertier, maar ze maken zich ook zorgen om de drukte. Naast de stedelijke reuring hebben ze ook behoefte aan plekken waar ze tot rust kunnen komen en zich kunnen ontspannen, zowel in de stad als in de regio. Groene en aantrekkelijke buitenruimte speelt hierin een belangrijke rol: om te spelen, te bewegen, om met elkaar in contact te komen en om rust te vinden. De roep om groen klinkt daarom luider. Hoewel Rotterdam relatief veel groene buitenruimte per inwoner heeft, is het groen niet altijd goed bruikbaar en ligt het ook niet altijd op een logische plek. Rotterdam ziet veel kansen om langs de Nieuwe Maas een nieuwe blauw-groene structuur te ontwikkelen die het centrum en de wijken verbindt met de rivier. Ook de Nieuwe Waterweg, de Rotte en de Schie zijn belangrijke dragers voor groene aantrekkelijke buitenruimte.

OPENBAAR VERVOER EN DE FIETS

Het autogebruik in Rotterdam neemt af. Rotterdammers stappen vaker op de fiets of gaan met het openbaar vervoer. Het gebruik van de fiets in het centrum is de afgelopen tien jaar met 60% gestegen. En ook het aantal metroreizigers neemt toe, mede door de aansluiting van het netwerk op de Randstadrail naar Den Haag. Op metrostation Beurs komen dagelijks al meer reizigers dan op het treinstation van Arnhem. Verdichting van wonen en werken zou daarom

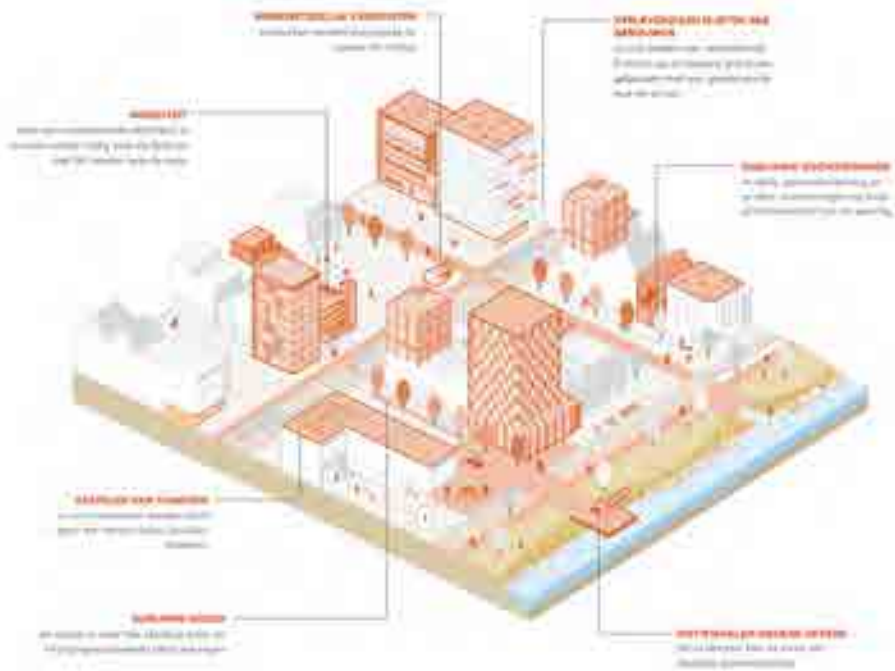
NIEUWE ECONOMIE

De transitie zoals eerder genoemd hebben een grote invloed op de Rotterdamse economie. Daarom ligt er een taak om in te spelen op de behoeften van nieuwe en opkomende economische sectoren. Economische kansen liggen vooral in slimme verbindingen en samenwerkingsverbanden tussen diverse sectoren. Rotterdam wil daarom fysieke plekken creëren rondom toplocaties waar verschillende bedrijven elkaar kunnen ontmoeten die samen nieuwe diensten of producten kunnen ontwikkelen. Op deze manier ontstaat er een nieuwe economie naast de oude met nieuwe niches en werkgelegenheid als resultaat.

plaats moeten vinden rondom bestaande stations zoals Melanchtonweg, Kralingse Zoom, Prins Alexander en ook nieuw te ontwikkelen stations (Stadionpark, Spaanse Polder). Daarnaast is het voor de fietser van belang dat er goede fietsverbindingen zijn tussen de verschillende stadskernen.

COMPACTE BUURT.

ELLY WOONT IN EEN COMPACTE STAD

Elly (67 jaar) heeft sinds een jaar geen auto meer. "Scheelt toch behoorlijk in de kosten en ik gebruikte hem maar weinig. Alles wat ik dagelijks nodig heb, kan ik lopend of op de fiets bereiken, zoals de supermarkt, de yogastudio en het Concertgebouw de Doelen. Als ik ga oppassen, pak ik gewoon de metro naar mijn dochter en de kleinkinderen in Nesselande." Elly is verknocht aan de rauwheid en de dynamiek van de stad. Ook is ze trots op iconen als de Markthal en de Erasmusbrug. Rotterdam is de afgelopen tien jaar drukker en

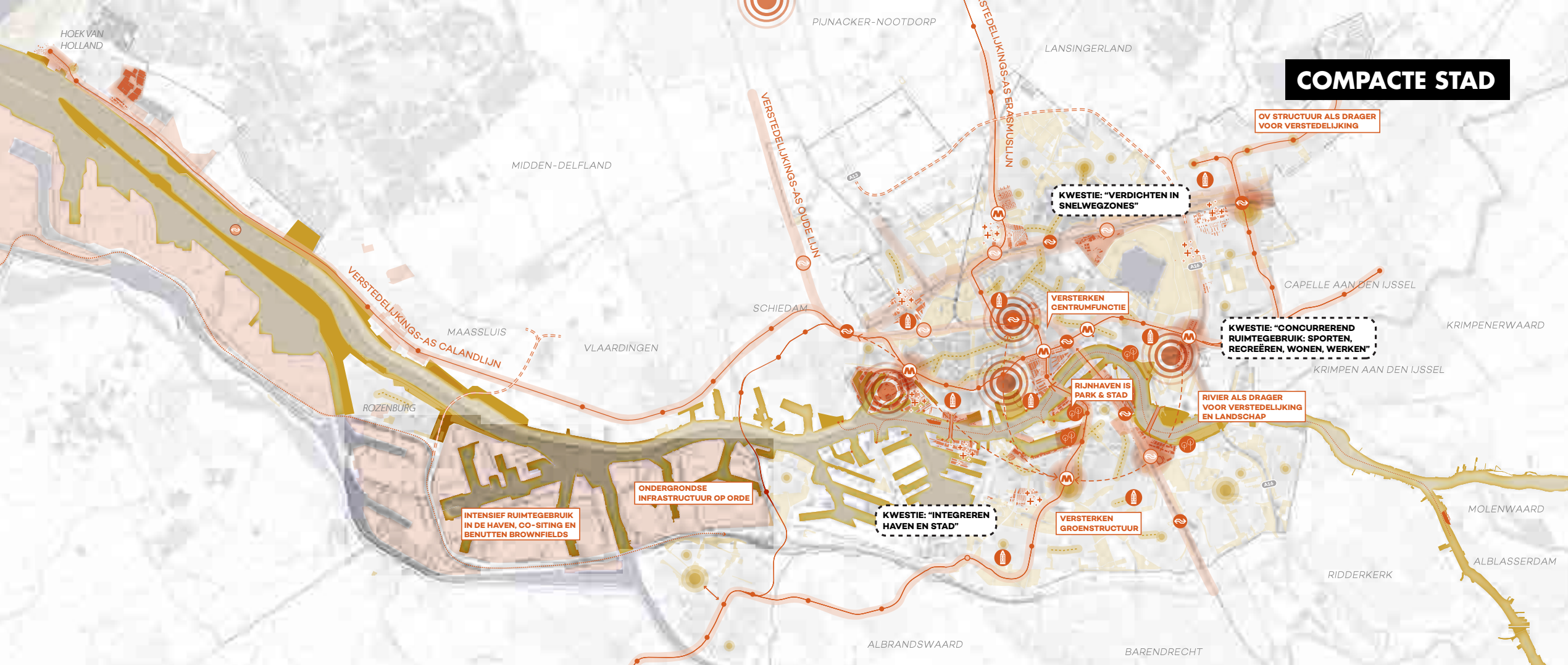
voller geworden, maar ook leefbaarder. "Zo fijn dat ik sinds kort een groen parkje om de hoek heb. Wanneer het in de zomer erg warm is op mijn balkon, ga ik daar lekker in de schaduw zitten met een goed boek. Ik vind het heerlijk om naar spelende kinderen en kletsende jongeren te kijken."

Dit personage is fictief en bedoeld ter illustratie. Het voorbeeld geeft weer hoe het perspectief beleefd kan worden en hoe de doorvertaling van de omgevingsvisie in een later stadium gemaakt kan worden.

"WAAR VROEGER DE
ACHTERDEUR OPEN
STOND EN IEDEREEN
WELKOM WAS,
ONTMOETEN WE
ELKAAR STRAKS LIEVER
BUITEN DE DEUR."

FRED REUVERS
EIGENAAR VERHUISBEDRIJF
UIT: HET VERHAAL VAN DE STAD

LEGENDA

- kans nieuw station
- transit oriented development
- verdichtingskansen rond metrostation
- kans nieuw park
- voortbouwen op cultuurhistorische kwaliteiten
- aantrekkelijke functiemix in buurt- en wijkcentra
- aantrekkelijke functiemix in stadsstraten
- toplocaties
- verdichtingskansen lange termijn
- verstedelijkingssassen langs OV
- kans nieuwe OV verbindingen
- waterbus
- versterken verbinding noord-zuid via Willemsbrug
- beter benutten bestaande infrastructuur (autonoom rijden en smart logistics)
- nieuwe snelweg
- verdichtingskansen middellange termijn
- intensief ruimtegebruik in de haven, co-siting en benutten brownfields
- Nieuwe Maas als stedelijk parklandschap
- parken

GEZONDE STAD.

ROTTERDAM MAAKT GEZOND LEVEN IN DE STAD MOGELIJK.

We zetten ons in voor schonere lucht en een betere balans tussen rust (stilte) en reuring (stedelijkheid en drukte). Ook werken we aan slimme oplossingen voor klimaatadaptatie en de bescherming tegen veiligheidsrisico's. Daarnaast kunnen Rotterdammers door ingrepen in de fysieke leefomgeving makkelijker meer bewegen en sporten.

“RUIMTE VOOR GEZOND LEVEN IN DE STAD.”

KERNWAARDEN GEZONDE STAD

NABIJHEID

Elke bewoner heeft groen, sport en zorg (georganiseerd en ongeorganiseerd) in de directe omgeving

MILIEUKWALITEIT

In Rotterdam streven we naar een hoog kwaliteitsniveau van lucht, oppervlaktewater en naar een gezonde bodem

VITALITEIT

In de stad worden mensen uitgenodigd om te bewegen

KLIMAATBESTENDIG

Rotterdam is voorbereid op de toename van neerslag en de stijging van de zeespiegel en temperatuur

RUST EN REURING

In Rotterdam kun je de stedelijke drukte opzoeken, maar is ook ruimte om tot rust te komen. Thuis en buiten.

BEWUSTWORDING EN BESCHERMING

Rotterdammers zijn zich bewust van, en worden waar nodig beschermd tegen, gezondheids- en veiligheidsrisico's in de fysieke leefomgeving

WAT IS EEN GEZONDE STAD?

Steden zijn populair. Op dit moment wonen de meeste mensen in een stad en zoals het nu lijkt, neemt dat in de toekomst alleen maar toe. Daarom is het belangrijk om ervoor te zorgen dat je in de stad gezond kunt leven, wonen en werken. Een schoon leefmilieu, genoeg beweging, mentaal welzijn, sociale interactie, genoeg daglicht, gezonde voeding, goed onderwijs en goede gezondheidszorg zijn daarvoor de voorwaarden. Daarnaast is de inrichting van de leefomgeving van invloed op

de keuzes die mensen maken. Zo dragen een veilig en comfortabel netwerk van langzame verkeersroutes en groenvoorzieningen in de omgeving bij aan de gezondheid. Maar ook ruimte voor ontmoeting, sport en spel en vloeiende overgangen tussen binnen en buiten zijn belangrijk voor zowel de mentale als het fysieke welzijn van mensen.

MOTIVATIE GEZONDE STAD.

WAAROM GEZONDE STAD EEN BELANGRIJK PERSPECTIEF IS VOOR ROTTERDAM.

VESTIGINGSKLIMAAT

Rotterdam is in trek. Steeds meer bedrijven en bewoners vinden hun weg naar de stad. De verwachting is dat Rotterdam in 2037 zo'n 700.000 inwoners telt. In 2015 waren dat er nog 624.000. De stad groeit door zowel meer geboorten als door immigratie, maar ook door binnenlandse verhuizingen. De drijvende kracht achter de groei van Rotterdam is de overtuiging van bedrijven en bewoners dat Rotterdam een goede stad is om je te vestigen. Naast het vinden van geschikt onderdak is steeds vaker de gezonde leefomgeving een factor waarmee rekening wordt gehouden. In internationaal

opzicht profileert menig stad zich als dé plek waar de gezonde leefstijl optimaal aan bod komt. Dit wordt richting het bedrijfsleven gebruikt om aan te tonen hoe goed de leefcondities zijn voor de werknemers die zij zoeken voor hun bedrijf.

LEVENSV ERWACHTING

De levensverwachting in Rotterdam neemt toe, maar ligt gemiddeld lager dan in andere grote steden. Daarnaast zijn de verschillen tussen de wijken groot. In een kwart van de Rotterdamse wijken ervaren mensen hun gezondheid als slecht. Dat is boven of ver boven het Rotterdams gemiddelde. Zo zijn in sommige wijken veel obesitaspatiënten: Rotterdamse kinderen ontwikkelen vaker overgewicht dan kinderen in de rest van Nederland (een op de vier versus een op de zeven). Daarom zetten we in op een gezonde schoolomgeving met rookvrije schoolpleinen waar kinderen vanuit huis op de fiets of wandelend naartoe kunnen; op kwalitatief goede sportvoorzieningen, zoals gymzalen en andere mogelijkheden voor sporten, spelen, bewegen en ontmoeten dichtbij huis; maar bijvoorbeeld ook op een gezond binnenklimaat in gebouwen.

LUCHT

In Rotterdam is de luchtkwaliteit op een aantal plekken onvoldoende. 11.600 Rotterdammers wonen direct aan straten waar de luchtkwaliteit niet of maar net aan de Europese norm voldoet. Roet is de grootste boosdoener. Roet komt vooral vrij bij de verbranding van diesel en benzine in motoren van personenauto's, vrachtwagens en scooters. In de bewoonde stadsdelen draagt het verkeer voor bijna 50% bij aan roet in de lucht. Meer ruimte voor goede routes voor langzaam verkeer en betere openbaar vervoersverbindingen, zorgen ervoor dat mensen eerder geneigd zijn de auto te laten staan. Maar ook de uitstoot van auto's zelf zal de komende jaren afnemen door in te zetten op elektrische voertuigen. Dit komt allemaal ten goede aan betere luchtkwaliteit in de stad.

GELUID

Tegelijkertijd dragen de haven en het verkeer voor een groot deel bij aan de geluidsoverlast in de stad. Zeker voor de mensen die aan of rondom hoofd- en toegangswegen en drukke straten wonen. Geluid is een groeiend gezondheidsprobleem dat vooral zorgt voor stress en vermoeidheid door verstoorde nachtrust. Daarom zorgen we voor een balans tussen rust en reuring.

KLIMAATVERANDERING

Wereldwijd verandert het klimaat. Denk aan de smeltende ijskappen, het verbleekte koraal in Australië en de overstromingen in ontwikkelingslanden. Maar ook dichterbij huis zijn de gevolgen van de klimaatverandering voelbaar. Zo is de gemiddelde temperatuur in Nederland sinds 1800 met 1,7 graad gestegen. Dat is twee keer zo veel als wereldwijd. In Rotterdam is de temperatuurstijging nog hoger doordat alle gebouwen, anders dan groene gebieden, warmte vasthouden. Stedelijke hittestress, op dagen waarop het extreem warm is in de stad, is erg gevaarlijk voor oudere en zwakkere inwoners.

Een ander duidelijk kenmerk van de klimaatverandering is de toename van neerslag. Sinds 1950 valt er in Nederland 20% meer neerslag. Dit uit zich niet zozeer in meer regendagen, maar in heviger regenbuien. Hierdoor valt soms in korte tijd heel veel neerslag. De bestaande riolen kunnen dit moeilijk aan. Ondergelopen parkeergarages en wegen en overstromende singels en pleinen zijn hiervan het gevolg. Waterberging in de stad is een belangrijke oplossing om de stad leefbaar te houden. Daarom willen we klimaatvriendelijker bouwen door vergroening van de woningvoorraad. Ook dieren en planten in de stad krijgen aandacht. Zo experimenteren we met bruine daken: daken waar puin op ligt en waar begroeiing op komt bieden plaats aan diverse insecten en vogels. Uiteraard blijft de waterveiligheid een belangrijk issue voor Rotterdam, gezien de stijgende zeespiegel. Het gaat daarbij zowel om kwaliteit van waterkeringen als om hoe we omgaan met het buitendijks gebied. In Rotterdam ligt bijvoorbeeld het hele havengebied en een groot deel van de Kop van Zuid buitendijks.

BUITENLEVEN

Naar buiten gaan en genoeg bewegen is essentieel voor de gezondheid. Goed nieuws is dan ook dat de afgelopen tien jaar het fietsgebruik in Rotterdam met 60% is gestegen. Daarnaast gaan veel (recreatieve) sportievelingen er graag op uit in de stad en in het buitengebied. Rotterdam heeft een tekort aan wandel-, hardloop- en fietsmogelijkheden. Kwalitatief goede openbare speel- en sportplekken zijn er ook niet genoeg. Daarom zetten we in op logische en herkenbare routes en voorzieningen om wandelen, hardlopen, skeeleren, fietsen enz te vergemakkelijken. Er komen gevarieerd ingerichte openbare speel- en sportplekken met meer mogelijkheden voor ontmoeting in de buurt. Fietsers krijgen meer groen licht, zodat ze door kunnen rijden. We willen de bestaande groenstructuur versterken en verbinden met de regio. Zo zou de Nieuwe Maas kunnen worden getransformeerd tot stedelijk parklandschap met nieuwe parken en groene routes.

INCLUSIEVE STAD.

ROTTERDAM IS ÉÉN STAD OP TWEE OEVERS, EEN STAD WAARIN MENSEN UIT ALLE LAGEN VAN DE BEVOLKING EN VAN ALLE LEEFTIJDEN EN GEZINDTEN KUNNEN MEEDOEN EN ELKAAR KUNNEN ONTMOETEN.

Daarom zetten we ons in voor gemengde wijken waar mensen zich mee verbonden voelen, goede scholen en voorzieningen in elke wijk. En aantrekkelijke openbare ruimte die voor iedereen toegankelijk is en die zich leent voor intensief gebruik en ontmoeting

“RUIJTE VOOR ONTMOETEN EN MEEDOEN.”

KERNWAARDEN INCLUSIEVE STAD

SOCIALE VEERKRACHT

Iedereen in Rotterdam is voldoende zelfredzaam en voorbereid op toekomstige ontwikkelingen

TOEGANKELIJKHEID

Het is voor iedereen mogelijk om mee te doen, vaardigheden te ontwikkelen en persoonlijk te groeien

RUIJTE VOOR ONTMOETING

De inrichting van de openbare ruimte is afgestemd op verschillende behoeften en vergroot de kans op ontmoeting

GEMENGDE WIJKEN

We streven naar sociaal-economisch gemengde wijken met mogelijkheden voor wooncarrière in de wijk

BINDING MET DE BUURT

Buurten hebben een eigen identiteit, die er voor zorgt dat mensen zich er thuis voelen. Daar willen we op voortbouwen, zowel in sociale als fysieke zin

In een inclusieve stad hebben mensen, jong en oud, hoog- en laagopgeleid, met en zonder beperking, dezelfde kansen op scholing, werk, inkomensverwerving, wonen, zorg, cultuur, sport en vertegenwoordiging in het bestuur. In een inclusieve stad kan en mag iedereen meedoen. Hiervoor is het van belang barrières weg te nemen, zodat Rotterdammers gemakkelijker kunnen deelnemen aan sociale en maatschappelijke processen. In de inclusieve stad zijn gemengde buurten, waar verschillende groepen met elkaar samen leven, elkaar ontmoeten en waar ruimte is voor andere

meningen. Inclusiviteit kan zijn dat de winkel om de hoek voor jou vertrouwde maar ook nieuwe producten verkoopt. Dat in het park voor de deur de ene dag mensen barbecueën en dat er de andere dag een theaterfestival plaatsvindt. Inclusiviteit betekent ook een betere bereikbaarheid van bijvoorbeeld sport, cultuur, school en werk.

MOTIVATIE INCLUSIEVE STAD.

WAAROM INCLUSIEVE STAD EEN BELANGRIJK PERSPECTIEF IS VOOR ROTTERDAM.

DEMOGRAFIE

Rotterdam groeit steeds verder uit tot een stad van diversiteit, waar mensen met uiteenlopende achtergronden met elkaar samenleven. In juni 2017 telde Rotterdam 168 verschillende nationaliteiten en dat aantal gaat de komende jaren richting 200. Hoewel de verwachting is dat in 2020 nog slechts 25% van de volwassen Rotterdammers zich tot een kerkelijke gezindte of religie rekent, is de religieuze diversiteit onder meer terug te vinden in de vele geloofsgemeenschappen in de stad. Het algemene beeld is dat diversiteit bij een havenstad als Rotterdam hoort. Een groot

deel van de bewoners viert de diversiteit en voelt zich mede daarom thuis in Rotterdam, zo blijkt onder meer uit het Verhaal van de Stad. Maar we sluiten onze ogen niet voor het feit dat diversiteit ook spanningen op kan roepen. Daarom zitten we in op meer ontmoeting tussen diverse groepen. De inrichting van de openbare ruimte speelt hierop in. Ook maatschappelijke voorzieningen als sport en onderwijs kunnen bijdragen aan meer begrip voor elkaar.

KWETSBAREN

Rotterdam is van oorsprong een havenstad. De werkzaamheden in de haven hebben er lang voor gezorgd dat de stad veel laagopgeleiden trok. Er zijn veel sociale huurwoningen waarin Rotterdammers wonen die in sommige gevallen geen of nauwelijks werk, een laag inkomen en weinig scholing hebben en van wie de levensstijl ongezond is te noemen. Die groep concentreert zich in bepaalde wijken, vooral in Rotterdam Zuid. Het voorzieningenniveau gaat achteruit en gevoelsmatig bevinden de wijken zich ver van de stad af, mede door barrièrewerking van de Nieuwe Maas. Hoewel in de wijken vaak een overmaat is aan openbare ruimte en infrastructuur, is de verbinding met werk en andere voorzieningen beperkt. We willen het perspectief van deze kwetsbare groepen verbeteren door de mogelijkheden voor een wooncarrière te vergroten. Dat kan door nieuwe

betaalbare woningen te realiseren, maar ook door te streven naar een betere verhouding tussen goedkope en duurdere woningen in gebieden waar de woningvoorraad te eenzijdig is. Dankzij verdichting – méér woningen per vierkante kilometer – ontstaat tevens een groter draagvlak voor nieuwe openbaar vervoers verbindingen. Die maken onderwijs en werk beter bereikbaar.

EENZAAMHEID

Rotterdammers hebben een grote behoefte aan de menselijke maat en echt contact. Zorgen rondom diversiteit en verschillen tussen bevolkingsgroepen stimuleren de wens naar verbinding. Daarnaast groeit de eenzaamheid onder ouderen in de stad door het Rijksbeleid op langer thuis wonen in plaats van in bejaardenhuizen en de technologische ontwikkelingen en nieuwe woonvormen die dit mogelijk maken. In totaal stijgt het aantal eenpersoonshuishoudens in de stad met 15% naar ruim 180.000 in 2035. Vanuit deze trends van diversiteit en eenzaamheid, groeit de vraag naar meer ontmoetingsplekken en verbindende activiteiten in de stad en de buurt. We zetten daarom in op ontwikkelingen zoals City Lounge: de binnenstad als huiskamer met subkamers in de buitenwijken.

VERBINDEN

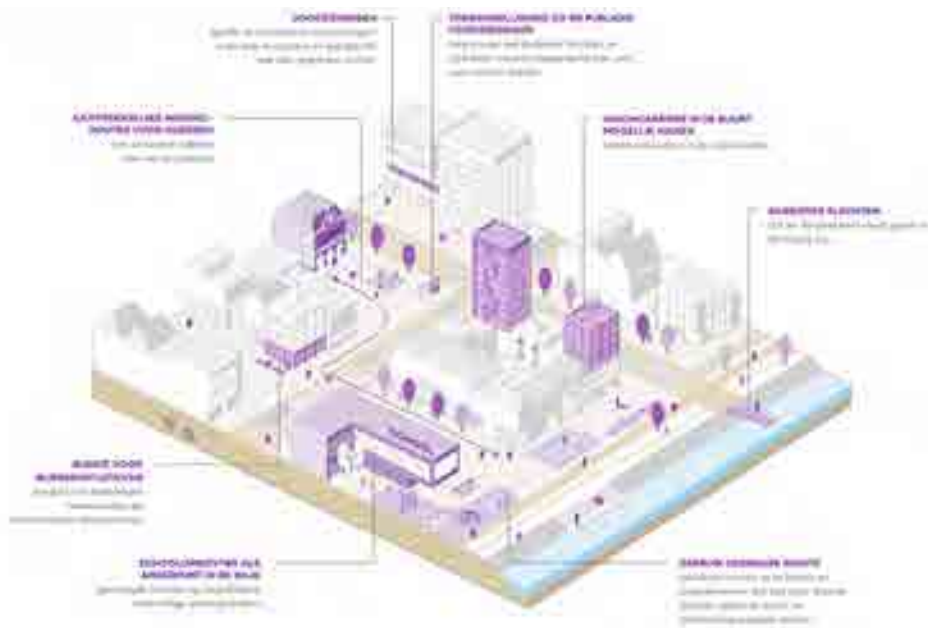
In Nederland concentreren niet-westerse allochtonen zich veelal in de (grotere) steden, zo ook in Rotterdam. In veel steden zie je dat het opleidingsniveau en het inkomen voor een deel bepalend is voor de wijk en de buurt waarin je woont. Rotterdam kent enkele relatief eenzijdige wijken, maar ook een groot aantal gemengde wijken. Dit betekent echter niet dat de inwoners in die gemengde wijken ook samenleven; ze leven vaak langs elkaar heen. Daarom hebben we de ambitie om wijkbewoners met elkaar in contact te brengen.

SCHOOL EN WERK

Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdam is laag, hoewel dat langzaam verbetert: de schoolresultaten stijgen, het aantal voortijdig schoolverlaters daalt en meer hoogopgeleiden binden zich aan de stad. Het maken van de juiste schoolkeuze wordt in de toekomst alleen maar belangrijker. We zetten daarom in op goed onderwijs verschillende niveaus. De manier waarop we dat doen, verschilt per gebied en niveau. Zo ligt er voor Rotterdam Zuid een opgave om de diversiteit in het aanbod voor scholen in het voorgezet onderwijs te vergroten. Op de noordoever is er in bepaalde gebieden juist een opgave om basisscholen toe te voegen. Ook zetten we ons in voor betere bereikbaarheid van scholen en werk.

INCLUSIEVE BUURT.

YASMIN WOONT IN EEN INCLUSIEVE STAD

Yasmin (14 jaar) heeft een groot muzikaal talent.

Dankzij het buurtcentrum kreeg zij zes jaar geleden de kans om verschillende muziekinstrumenten uit te proberen. "Ik heb van alles thuis gehad – van drumstel tot viool – maar het geluid dat de harp maakt, daar ben ik verliefd op geworden. Het is alleen een nogal groot instrument. Mijn kledingkast staat nu op de gang, zodat ik in mijn slaapkamer kan oefenen. Ook speel ik saxofoon. Candy Dulfer is te gek. Zo'n carrière als die van haar, daar kan ik alleen maar van dromen." Vorig jaar is ze gestart met de vooropleiding van

het conservatorium in Den Haag. Daar gaat ze vier keer per week na schooltijd met de metro naartoe. "Vanaf Zuid duurt de reis een half uurtje. Precies goed om even te appen met mijn beste vriendinnen die ik nu nog maar weinig zie. Ja, dat is echt een groot nadeel, ik mis ze enorm, maar mijn passie is muziek maken. Daar zet ik me 100% voor in. Wie weet ben ik over twintig jaar de Candy Dulfer van de harp!"

Dit personage is fictief en is bedoeld ter illustratie. Het voorbeeld geeft weer hoe het perspectief beleefd kan worden en hoe de doorvertaling van de omgevingsvisie in een later stadium gemaakt kan worden.

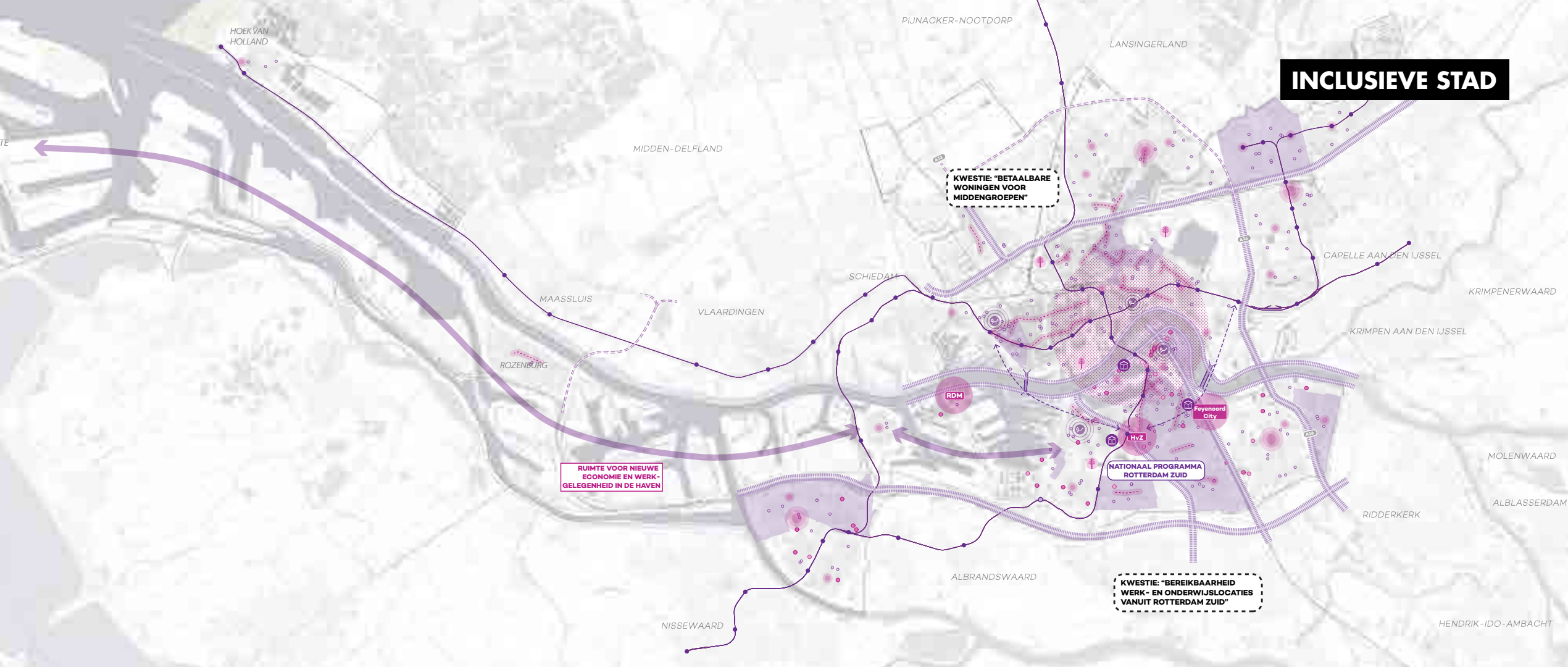

“GOED SAMEN
LEVEN, DOOR IEDERE
NIEUWKOMER ZICH
VEILIG EN THUIS TE
LATEN VOELEN.”

BETTY HIWATT
SOCIAAL WERKER

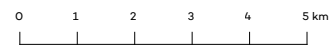
UIT: HET VERHAAL VAN DE STAD

INCLUSIEVE STAD

LEGENDA

- voorzieningen en ruimte voor ontmoeten in buurtcentra en stadsstraten
- subcentra als huiskamer van de wijk
- basisscholen als ankerpunten in de wijk
- differentiatie middelbare scholen in zuid
- vergroten mogelijkheden wooncarrière
- ontwikkelen leercampussen
- clustering en vernieuwing voortgezet onderwijs op Zuid
- ruimte voor ontmoeting in parken
- infrastructuur/rivier als barriere
- nieuwe snelweg
- nieuwe OV relatie
- OV bereikbaarheid haven voor werknemers
- binnenstad als huiskamer

CIRCULAIRE STAD.

ROTTERDAM ONTWIKKELT ZICH ALS EEN STAD, HAVEN EN REGIO, DIE VOOROP LOOPT IN DE TRANSITIE NAAR DUURZAME ENERGIE EN CIRCULAIRE PROCESSEN.

Wijken worden aardgasvrij en de havenconomie maakt een overgang door naar schonere energie. Rotterdam draagt zo bij aan een toekomstbestendige wereld, beperking van klimaatverandering en vernieuwing van de economie.

KERNWAARDEN CIRCULAIRE STAD

EIGEN INITIATIEF

Alle Rotterdammers worden gestimuleerd tot het nemen van initiatief om zo bij te dragen aan nieuwe circulaire oplossingen

CO2-NEUTRAAL

Rotterdam is in de toekomst CO2-neutraal. Daarmee verkleinen we onze ecologische voetafdruk

EXPERIMENTEEL

In Rotterdam is veel ruimte voor experimenten en leren we van nieuwe benaderingen om te komen tot innovaties

RESTSTOF = GRONDSTOF

Afval bestaat niet meer. We zien reststoffen als grondstoffen, waardoor er steeds minder nieuwe grondstoffen nodig zijn

LEIDERSCHAP

Rotterdam loopt voorop in grensverleggende circulaire initiatieven en toont daarmee leiderschap

WAT IS EEN CIRCULAIRE STAD?

In de circulaire stad bestaat geen afval. Dat komt doordat bewoners en bedrijven efficiënter omgaan met energie, water en grondstoffen. Fabrikanten maken slimmer ontworpen producten met minder materiaal en hergebruiken daar zoveel mogelijk van. Afval is dé nieuwe grondstof in de circulaire stad: alles wat Rotterdammers gebruiken, hergebruiken ze continu opnieuw. Om dit mogelijk te maken, komt er een eind aan de lijn 'produceren, consumeren, weggooien'. In plaats daarvan maken we de cirkel rond. Zo besparen we behalve energie, water en grondstoffen ook het milieu door de

CO2-uitstoot te verminderen. Ook wordt energie opgewekt uit duurzame bronnen. Daarnaast stimuleren we in de circulaire stad innovatie, nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid. Door samenwerking en informatiedeling komen nieuwe interessante verbindingen tot stand die leiden tot grensverleggende circulaire initiatieven.

“RUIJTE VOOR
DUURZAME ENERGIE
EN RECYCLING.”

MOTIVATIE CIRCULAIRE STAD.

WAAROM DE CIRCULAIRE STAD EEN BELANGRIJK PERSPECTIEF IS VOOR ROTTERDAM.

HERGEBRUIK VAN GRONDSTOFFEN

De verwachting is dat de beperkte beschikbaarheid van grondstoffen een van de grootste veiligheidsrisico's van deze eeuw wordt. Uitputting van grondstoffen, vooral de zogenoemde 'Rare Earth Metals' (vooral gebruikt voor mobiele telefoons en afkomstig uit China), en de ingrepen in natuurlijke systemen om grondstoffen te winnen, hebben steeds grotere negatieve gevolgen voor de ecosystemen. Daarnaast zijn sommige grondstoffen slechts op een aantal plekken in de wereld winbaar. Daarom is het belangrijk dat we in Rotterdam zuiniger omgaan met de onze grondstoffen. Door de toegenomen welvaart is de

hoeveelheid huishoudelijk afval per Rotterdammer de afgelopen zestig jaar bijna verviervoudigd. Rotterdammers produceren gemiddeld 489 kilo afval per persoon per jaar. Veel afval is echter nog heel goed bruikbaar. Door afval te scheiden besparen we water, grondstoffen en energie. Hiervoor is het van belang dat we ruimte maken om afval op te slaan voor recycling en hergebruik. De druk op de ruimte in Rotterdam is echter groot. Daarom zijn innovatieve oplossingen nodig. Verder zorgen de bouwsector en de inrichting en het beheer van de openbare ruimte voor veel afval. Ook hier liggen kansen voor meer circulaire concepten.

VAN EIGENDOM NAAR GEBRUIK

Veel producten worden vervangen omdat er een mooiere of betere versie op de markt komt. Daarom maken producenten producten die snel stuk gaan. Mensen en bedrijven geven echter steeds minder om eigendom, maar willen wel betalen voor het gebruik van een product. Prestatie en service zijn hierbij doorslaggevend. Dit betekent dat je geen product, maar een dienst aanschaft. Iemand huurt bijvoorbeeld licht in plaats van een lamp te kopen. Deze ontwikkeling stimuleert de producent een lamp te maken die heel lang meegaat en zo min mogelijk energie verbruikt. Tegelijkertijd gebruiken mensen lang niet alle producten dagelijks. Het gebruik van een boormachine, barbecue of statafel is vaak slechts enkele malen per jaar. Verschillende websites maken het mogelijk deze producten eenvoudig te lenen van iemand uit de buurt. Het zelfde geldt voor het autogebruik, dat vooral in grote steden afneemt. Rotterdam wil het delen van auto's op een hoger plan tillen door te experimenteren met deelauto's voor wijken.

VERNIEUWING ECONOMIE

Digitalisering en verduurzaming van energieopwekking en efficiënt gebruik van productiesystemen, vervoersketens en dienstverlening hebben grote gevolgen voor de economische bedrijvigheid in Rotterdam. Het gaat om vernieuwing én om doorontwikkeling van de bestaande bedrijvigheid. Zo kan de haven een grote rol spelen in opkomende markten van offshore windenergie en het ontmantelen van olie- en gasplatformen. Maasvlakte II kan hieraan ruimte bieden. Op deze manier ontstaat hier nieuwe economische bedrijvigheid en werkgelegenheid op alle beroepsniveaus.

BIJ KEESENCOCREATIEF MAKEN MENSEN MET 'EEN AFSTAND TOT DE ARBEIDSMARKT', SLOW FASHION VAN AFVAL- EN RESTMATERIAAL VAN ROTTERDAMSE BEDRIJVEN.

KLIMAATBELEID

Om de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen terug te brengen, heeft Nederland samen met andere landen met het Parijsakkoord in 2015 getekend voor een ambitieus klimaatbeleid. Alle landen streven de opwarming te beperken tot maximaal 1,5 graad. Verder wordt in het regeerakkoord van het kabinet Rutte-III een emissiedoel van 49% reductie op broeikasgassen in 2030 genoemd.

Voor Rotterdam ligt er hier een grote opgave voor de haven, waar veel bedrijven veel CO₂ uitstoten. Tegelijkertijd hebben deze bedrijven veel kennis van energie, energie-intensieve productieprocessen en CO₂-reductie. Dat maakt de haven van Rotterdam bij uitstek geschikt om grootschalige toepassingen van techniek te ontwikkelen om de energietransitie een impuls te geven en de CO₂-uitstoot fors terug te brengen. Daarnaast is verbetering nodig van het goederenvervoer van en naar de haven. Dat kan door een efficiëntere logistiek en bevordering van elektrisch transport. Het vervoer van goederen zorgt momenteel nog voor veel CO₂ en fijnstof. Maar ook de gebouwde omgeving zorgt nog voor erg veel CO₂-uitstoot.

Daarnaast voelen steeds meer Rotterdammers de behoefte om een steentje bij te dragen aan een toekomstbestendige wereld en beperking van de klimaatverandering. Het aantal burgerinitiatieven stijgt de laatste jaren. Rotterdammers nemen zelf het heft in handen door de oprichting van energie- zorg-, voedsel, en andere coöperaties.

DUURZAAMHEID

We willen enerzijds energie besparen en anderzijds de nog steeds benodigde energie duurzaam gaan opwekken. We zetten ons daarom in om zuiniger en slimmer om te gaan met de beschikbare energie. We willen alle kantoren verduurzamen tot energielabel A, alleen energiepositief nieuwbouwen en alle bestaande woonwijken aardgasvrij maken.

Ook maken we ons hard voor het opwekken van hernieuwbare energie. Deze energietransitie vraagt om veel meer ruimte. Naast deze vraag om ruimte gaat het om een aanvaardbare ruimtelijke kwaliteit voor de omgeving. Om de mogelijkheden voor energieopwekking te vergroten en te benutten, hebben we een ruimtelijke visie op energie nodig. Waar komen bijvoorbeeld windmolens te staan? En waar zonnepanelen? Hoe kunnen bewoners en bedrijven thermische energie uit de Nieuwe Maas benutten? Hoe kan het warmtenet worden uitgebreid? En hoe zetten Rotterdammers restwarmte en geothermie in? Het gaat hierbij niet alleen om ingrijpende veranderingen in energiebronnen, maar ook om infrastructures en systemen, die zoveel mogelijk gekoppeld moeten zijn.

CIRCULAIRE BUURT.

RENÉ WOONT IN EEN CIRCULAIRE STAD

Samen met zestig buurtbewoners is René (40 jaar) een kleine energiecoöperatie gestart. "Onze ambitie is om over twee jaar energieneutraal te zijn. Om dat te bereiken zijn alle huizen extra geïsoleerd en van het gasnet afgehaald. Op beschikbare daken zijn zonnepanelen geplaatst en we beheren één van de nieuwe windmolens langs de Maas. Het netwerk van elektrische deelauto's zorgt voor extra buffercapaciteit op piekmomenten", vertelt hij trots.

Daarnaast is René de drijvende kracht achter de buurtleenapp. "Een paar jaar geleden kochten we dit huis en we hebben sindsdien veel zelf verbouwd. Hiervoor hebben we toen allerlei gereedschap aangeschaft. Nadat de 'klus was

geklaard' lag al dat mooie spul in mijn schuur te verstoffen. Eeuwig zonde. Om andere mensen zo'n enorme kostenpost te besparen, ontwikkelde ik de buurtleenapp waarin buurtgenoten kunnen aangeven wat ze te leen hebben of wat ze graag zouden willen lenen. Wel drie keer per week komt er iemand aan de deur die ik blij kan maken met mijn cirkelzaag, slijptol of schuurmachine. En in de zomer regel ik met de buurman dat ik zijn geweldige gasbarbecue zo nu en dan mag lenen. Zo profiteert iedereen van elkaar."

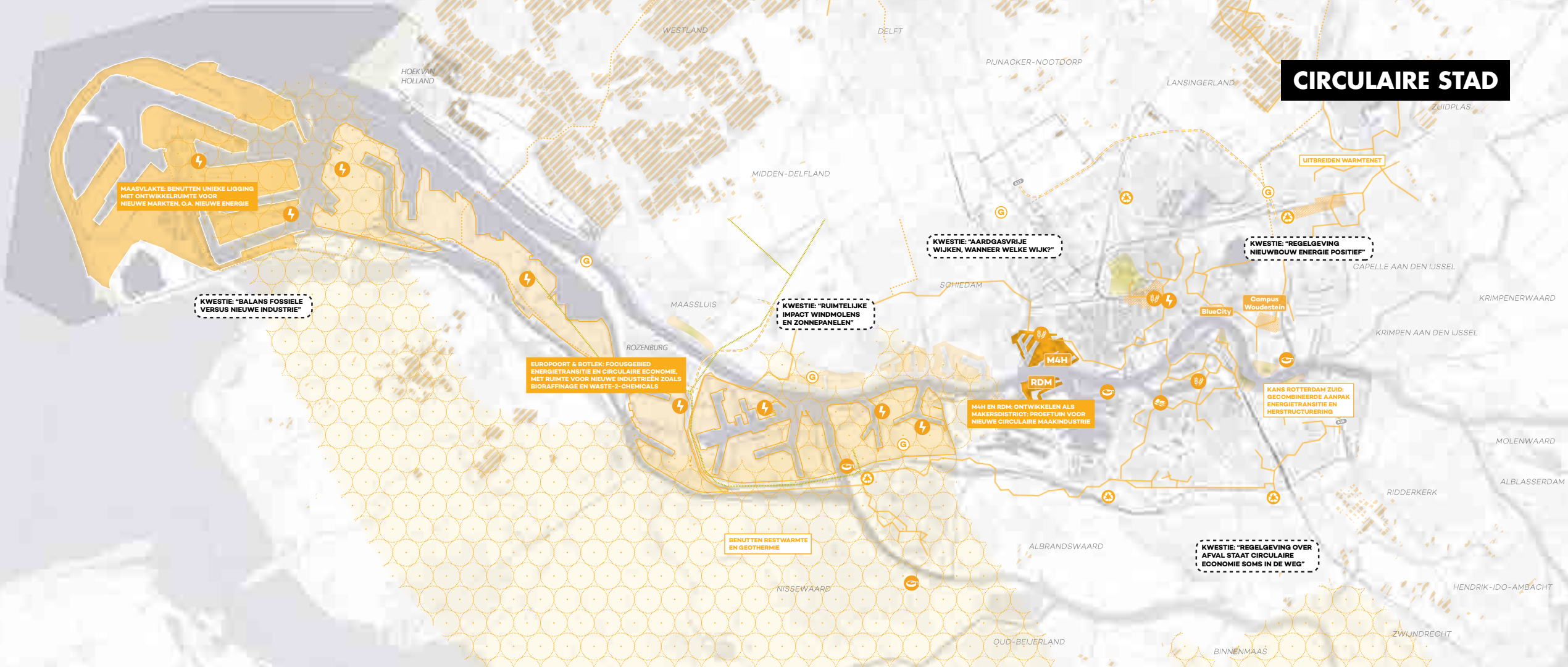
Dit personage is fictief en is bedoeld ter illustratie. Het voorbeeld geeft weer hoe het perspectief beleefd kan worden en hoe de doorvertaling van de omgevingsvisie in een later stadium gemaakt kan worden.

**"IETS DAT VERDER
ONBRUIKBAAR IS,
BESTAAT NIET: ALLES IS
GRONDSTOF."**

PRINSEN
ZERO WASTE CONSULTANT
UIT: HET VERHAAL VAN DE STAD

CIRCULAIRE STAD

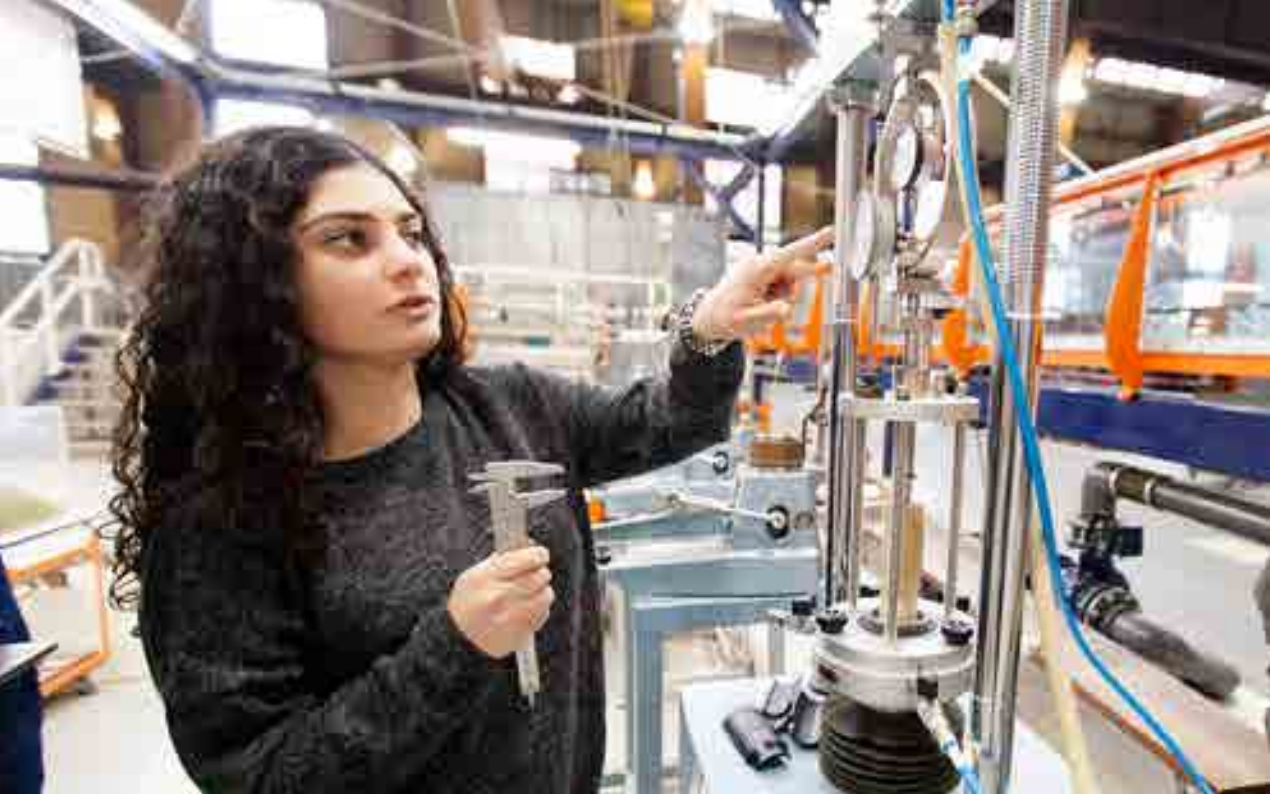
LEGENDA

- RDM circulair lab
- warmtehub
- circulaire milieuparken
- grondstoffenbank
- stadslandbouw
- water recycelen
- energiecentrale
- OCAP CO₂ pijpleiding
- warmterotonde
- mogelijke toekomstig warmterotonde
- nieuwe snelweg

- energielabel kantoren naar A
- kassen
- geothermie potentie
- lokale energie coöperatie

Transitie havengebieden

- Maasvlakte
- Europoort & Botlek
- M4H & RDM

PRODUCTIEVE STAD.

ROTTERDAM ONTWIKKELT ZICH ALS EEN STAD, HAVEN EN REGIO DIE RUIMTE BIEDT VOOR DE NIEUWE ECONOMIE.

Dat is een economie die inspeelt op internationale trends, zoals digitalisering, robotisering, 3D-printing, energietransitie en circulariteit. Zo maakt Rotterdam onder andere ruimte voor innovatieve maakindustrie en interactiemilieus, maar zet Rotterdam ook in op de verbinding met onderwijs en kleinschalig ondernemerschap.

“SLIMMER EN BETER”

KERNWAARDEN PRODUCTIEVE STAD

HAVENSTAD VAN DE TOEKOMST

Rotterdam is van oudsher een havenstad en daar bouwen we op voort.

CONCURREEREND EN INNOVATIEF

In Rotterdam vinden internationale talenten en bedrijven het concurrerende en innovatieve vestigingsklimaat dat ze zoeken

INTERACTIE

Rotterdam heeft inspirerende plekken voor ontmoeting en uitwisseling van kennis.

ONDERNEMEND

Creativiteit en ondernemerschap zijn met elkaar verbonden en krijgen in Rotterdam de ruimte om te groeien

MADE IN ROTTERDAM

Rotterdamse bedrijven zijn trots op hun vestigingslocatie en tonen dat aan de rest van de wereld

LEVENLANG LEREN

Rotterdam biedt jou een leven lang inspirerende en bereikbare leerwerkplekken om je talenten te ontwikkelen en je aan te passen aan de '21st century skills'

WAT IS EEN PRODUCTIEVE STAD?

De productieve stad zet in op de maak-economie door slimmer en beter gebruik te maken van kansen voor sociaaleconomische ontwikkelingen in de regio. Om 'crossovers' en kennisuitwisseling te bevorderen, komen er slimme koppelingen tussen de grootschalige industrie en kleinschalige maakinitiatieven. Innovatie is onmisbaar om als maakindustrie te kunnen inspelen op ontwikkelingen als re-shoring en de opkomst van nieuwe, smart technologieën. Onderwijs speelt een

heel belangrijke rol in het verkrijgen van de '21st-centuryskills'. Het onderwijsaanbod in de productieve stad sluit dan ook goed aan op de arbeidsmarkt. Daarnaast staat talentontwikkeling centraal.

MOTIVATIE PRODUCTIEVE STAD.

WAAROM PRODUCTIEVE STAD EEN BELANGRIJK PERSPECTIEF IS VOOR ROTTERDAM.

DIGITALISERING EN ROBOTISERING

De werkgelegenheid in Rotterdam verandert. Vooral de haven zal een grote verandering doormaken, want door automatisering en robotisering stijgt de productiviteit sterk. Naar verwachting automatiseren de bedrijven binnen tien tot twintig jaar waardoor banen veranderen en verdwijnen. De kraanbestuurder zit straks op kantoor en schepen varen autonoom. Een belangrijk deel van de Rotterdamse bevolking zal moeite hebben om in deze digitale samenleving mee te komen. Nieuwe werkgelegenheid is vaker 'hoofdarbeid' dan

'handenarbeid'. Daarnaast zijn bedrijven vaker op zoek naar mensen die kunnen samenwerken, communiceren, creëren, netwerken en programmeren. Rotterdam werkt daarom met partners aan een strategie om de haven op een toekomstbestendige manier te vernieuwen en te digitaliseren.

NEXT ECONOMY

Doordat mensen meer 'hoofdarbeid' verrichten, kan een groot deel van de werkzaamheden op een andere plek plaatsvinden. Veel werkzaamheden kun je vanuit huis, het café of een 'co-workingspace' doen. Dit heeft gevolgen voor de mobiliteit en het ruimtegebruik in Rotterdam. Steeds vaker werken mensen in creatieve en innovatieve werkruimtes. Deze zijn zichtbaar als pop-ups in leegstaande kantoren en winkelpanden in het centrum van Rotterdam. Ook nieuwe bedrijven als het Cambridge Innovation Centre (CIC) en het Erasmus Centre for Entrepreneurship (ECE) bieden ruimte dergelijke creatieve bedrijfsruimtes. Deze ontwikkeling leidt tot grotere druk op de goedkope bedrijfsruimtes in Rotterdam.

TRANSITIE VAN DE ECONOMIE

Door de opkomst van digitalisering en nieuwe technologieën gaan maatschappelijke en economische ontwikkelingen sneller dan ooit tevoren. De manier waarop Rotterdammers leven verandert ingrijpend door de robotisering, big data, 3D-printing, 'cloudcomputing' en nanotechnologie. De transitie die gaande is noemen we de nieuwe economie. De impact hiervan is vergelijkbaar met die van de Industriële Revolutie of de introductie van de computer. De nieuwe economie is circulair en houdt rekening met de draagkracht van de aarde en de mensen. De energietransitie wordt aangegrepen als kans voor nieuwe banen. Het oude financiële 'winst denken' van de oude economie wordt vervangen door een integrale waardebeoordeling waarbij ook ecologische, sociale en intellectuele waarde wordt meegenomen.

VAKMANSCHAP

De transitie van de oude naar de nieuwe economie heeft een enorme invloed op de Rotterdamse arbeidsmarkt. Enerzijds nemen robots bepaalde werkzaamheden over, anderzijds ontstaan nieuwe – nu nog onbekende – industrieën en sectoren. Traditionele industrie en productie zullen hun verdienmodellen vaker halen uit services (beheer en onderhoud). Maatwerk dankzij vakmanschap en 'beleving' door goede marketing worden daarbij steeds belangrijker. De oude en de nieuwe economie bestaan voorlopig nog naast elkaar, wat de dynamiek in de Rotterdamse economie versterkt.

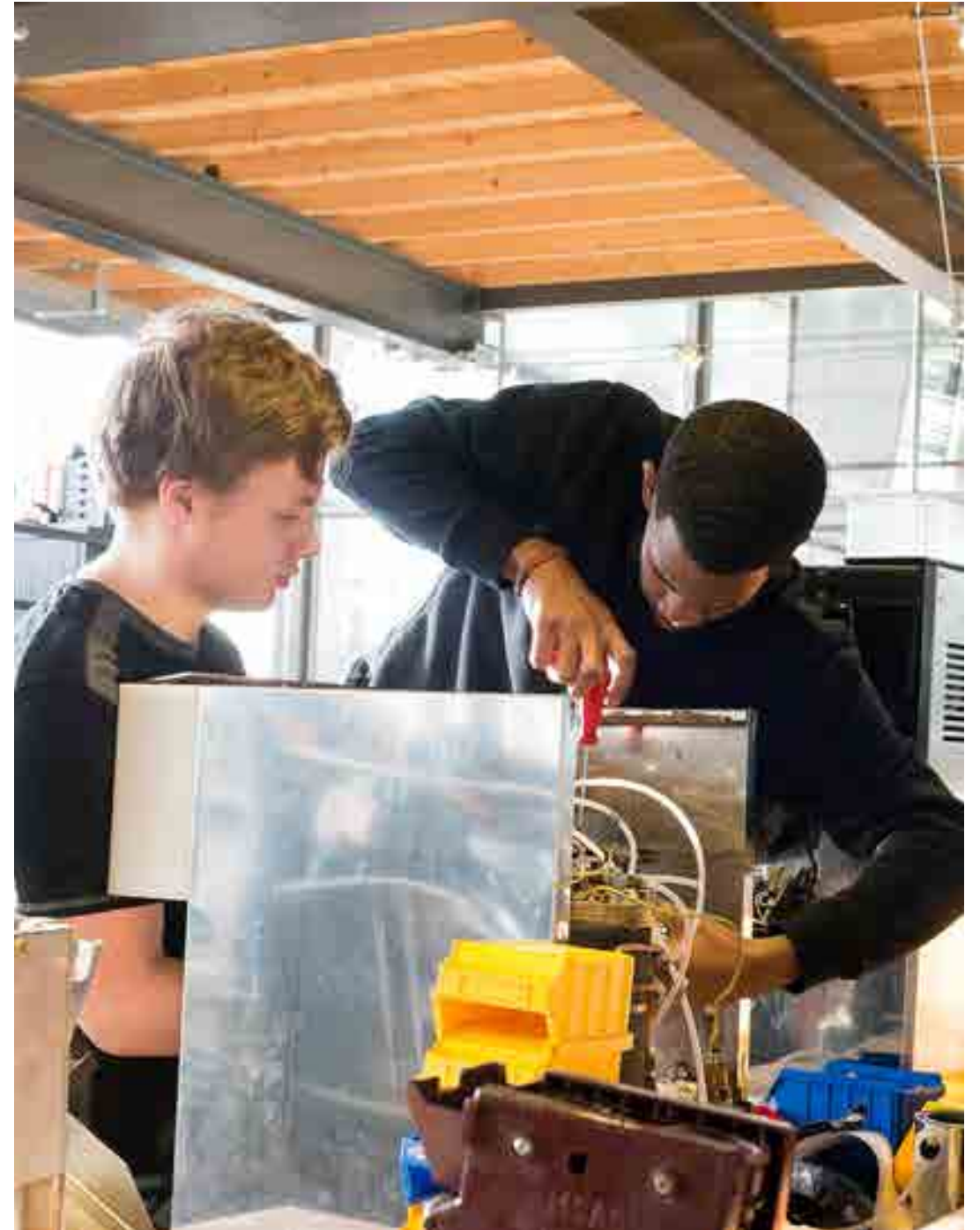

LEVEN LANG LEREN

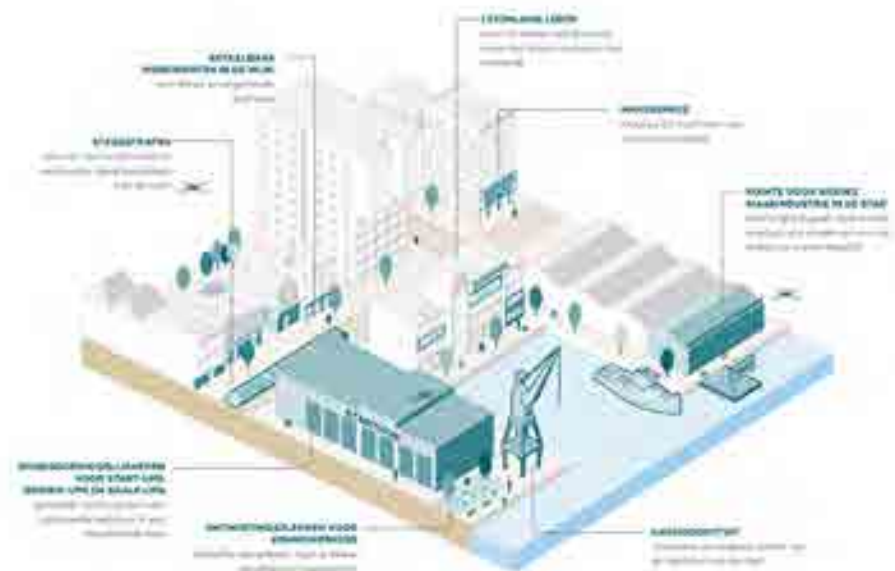
In de toekomst moeten Rotterdammers zich continu bijscholen om ervoor te zorgen dat hun kennis goed aansluit op de arbeidsmarkt. Ze zullen steeds vaker werken in tijdelijke en kleine contracten, waarvoor steeds nieuwe kennis en vaardigheden nodig zijn. Leerwerkcomplexe zijn daarom sterk in opkomst. Hier haken we op in door meer ruimte voor werken rond onderwijsinstellingen te maken. Daarnaast is de verwachting dat er steeds meer (parttime) zzp'ers komen en dat de grens tussen het werkende leven en het pensioen vervaagt. Flexibilisering van de arbeidsmarkt en de verschuiving van baan naar taakgerichte arbeid geeft minder zekerheid. Daarom willen we meer aandacht voor ondernemerschap door onder andere doorgroeimogelijkheden te bieden voor bedrijven: 'van start-up, naar scale-up tot grown-up'.

Door de aanwezigheid van veel verschillende bedrijven zullen allerlei ontwikkelingen en verbindingen tussen oude en nieuwe economie nieuwe niches opleveren. Daarnaast zal de kennis vanuit hogescholen en universiteiten in Rotterdam technologische ontwikkelingen versnellen.

PRODUCTIEVE BUURT.

JOYCE WOONT IN EEN PRODUCTIEVE STAD

Acht jaar geleden studeerde Joyce (32 jaar) af aan de HTS, richting Bouwkunde. Jarenlang werkte ze met veel plezier als projectleider via een detachingsbureau bij verschillende bureaus. Maar de laatste jaren was er steeds minder werk. De vraag naar Revit modelleers nam tegelijkertijd explosief toe. Overal zag ze vacatures. In overleg met het detachingsbureau besloot ze om zich in te schrijven voor een cursus Revit bij een erkende opleiding.

“De cursus was pittig, de software is ingewikkeld en daarnaast moest ik veel meters maken.

Je krijgt zo’n programma toch het best in de vingers door het vooral te doen. Gelukkig kreeg ik tijdens mijn opleiding de kans om al bij een

architectenbureau aan de slag te gaan. Daar kon ik werken aan realistische projecten. Ook liep er al iemand rond met ervaring. Aan haar kon ik al mijn vragen stellen. Toen ik via LinkedIn bekend maakte dat ik nu Revit beheerste, kreeg ik allemaal reacties van headhunters. Ik kon blijven, maar heb uiteindelijk gekozen voor een ander bedrijf. Niet om het geld, al ben ik een stuk omhoog gegaan in salaris sinds ik mijn opleiding heb afgerond, maar omdat ik energie krijg van nieuwe omgevingen”.

Dit personage is fictief en is bedoeld ter illustratie. Het voorbeeld geeft weer hoe het perspectief beleefd kan worden en hoe de doorvertaling van de omgevingsvisie in een later stadium gemaakt kan worden.

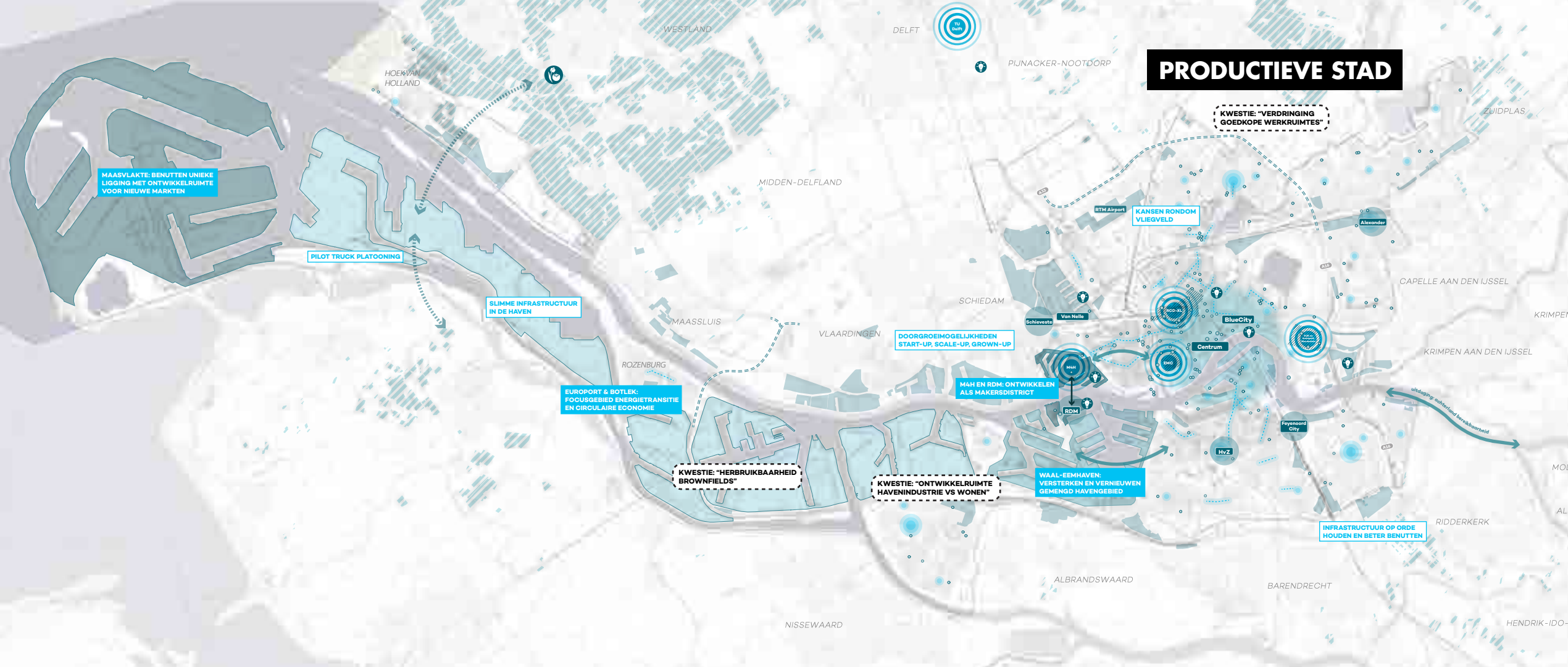

“IK BEN BANG DAT STEEDS MEER MENSEN WERKLOOS RAKEN OMDAT TECHNOLOGIE EEN GROOT DEEL VAN HET HANDWERK HEEFT OVERGENOMEN.”

CANER TERCAN
GARAGEHOUDER

UIT: HET VERHAAL VAN DE STAD

PRODUCTIEVE STAD

LEGENDA

- versterken en vergroten binnenstad
- toplocaties
- interactiemilieus rond OV knooppunten
- werkomgeving rondom voortgezet- en hoger onderwijs
- start-ups
- ruimte voor winkelen en werken in buurt- en wijkcentra
- ruimte voor winkelen en werken in stadsstraten

- werkgebieden
- bedrijventerrein
- kassen
- greenport Westland Oostland
- wisselwerking haven en stad
- relatie haven en stad

- verbeteren relatie
- nieuwe snelweg
- Havengebieden**
- Maasvlakte
- Europort & Botlek
- Waal-Eemhaven
- M4H & RDM

**STEDELIJKE- EN
REGIONALE OPGAVEN.**

KAART STEDELIJKE OPGAVEN.

DE KAART STEDELIJKE OPGAVEN VERBEELDT BELANGRIJKE INTEGRALE OPGAVEN VOOR DE TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING VAN ROTTERDAM. DAARMEE IS DEZE KAART EEN ACTUALISATIE EN UITBREIDING VAN DE KAART VAN DE STAD.

De kaart stedelijke opgaven geeft overzicht en richting, maar pretendeert niet alle relevante opgaven, zoals die in deze verkenning naar voren komen, te integreren. Dat zijn er simpelweg te veel. Bovendien zijn sommige opgaven, denk bijvoorbeeld aan energietransitie, (nog) moeilijk te specificeren voor een gebied. De kaart heeft vooral een agenderende functie voor het vervolg. De opgaven op deze kaart hebben verdere uitwerking en aanvulling nodig, in wisselwerking met de ontwikkeling van gebiedsstrategieën, verkenningen en vernieuwing van beleid.

De opgaven zijn geordend langs vijf hoofdoggaven:

- **OV als drager voor verstedelijking**
- **Aantrekkelijke interactiemilieus**
- **Ontwikkeling en transformatie haven- en industriegebied**
- **Versterken stedelijke structuur**
- **Toekomstbestendige wijken**

De vijf hoofdoggaven worden hier kort toegelicht. Daarbij zijn ook steeds uitwerkingsopgaven benoemd. Deze uitwerkingsopgaven geven een indicatie van wat er nodig is om de betreffende hoofdoggave verder te brengen en bij te dragen aan een evenwichtige ontwikkeling van Rotterdam als een gezonde, circulaire, compacte, productieve en inclusieve stad.

OV ALS DRAGER VOOR VERSTEDELIJKING

Bij deze opgave gaat het om het in samenhang werken aan de OV structuur en de daaraan gekoppelde verstedelijking. We focussen daarbij op drie verstedelijkings-assen:

- Kennis-as: van Leiden tot Dordrecht
- Erasmus-as: van Den Haag Centraal tot Rotterdam Slinge
- Calland-as: van Hoek van Holland tot Nesselande

Daarnaast biedt op termijn ook de spoorverbinding naar Gouda en Utrecht kansen. Op de kaart zijn de verdichtingskansen aangegeven op de middellange en lange termijn, stedelijke knooppunten en kansrijke nieuwe stations en nieuwe OV-verbindingen.

Uitwerkingsopgaven:

- afspraken over samenhang verstedelijking en investeringen in OV infrastructuur, zie ook regionale opgaven
- verstedelijkingslocaties rondom OV uitwerken en faseren

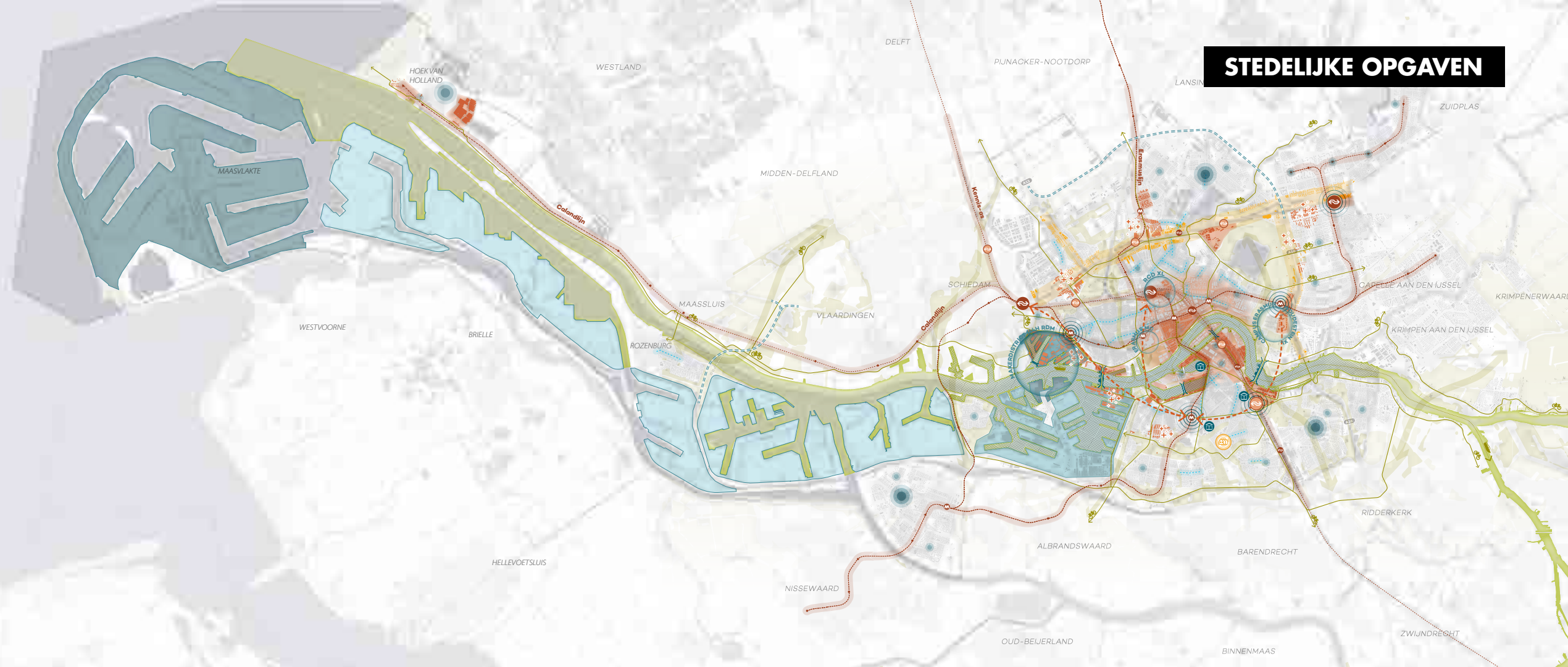
AANTREKKELIJKE INTERACTIEMILIEUS

Aantrekkelijke interactiemilieus bepalen in toenemende mate de aantrekkingskracht en het succes van steden. In Rotterdam zien we een beweging waarin de binnenstad steeds aantrekkelijker wordt voor woningzoekenden, bezoekers en ondernemers. Het uitstralingsgebied van de binnenstad wordt steeds groter. De grootstedelijke toplocaties spelen daar een belangrijke rol in. Dit zijn gebieden die een belangrijke rol vervullen of gaan vervullen voor het internationaal vestigingsklimaat van Nederland. Deze gebieden willen we ieder op eigen wijze doorontwikkelen als interactiemilieus met een aantrekkelijke menging van wonen, werken, kennisinstellingen, groen en voorzieningen.

Naast het centrum, met het RCD en Erasmus MC als belangrijke concentratiepunten, gaat het om Campus Erasmus Woudestein en Makersdistrict M4H RDM. Daarnaast ontwikkelen de stedelijke knooppunten Alexander, Stadionpark en Hart van Zuid zich als interactiemilieus.

Uitwerkingsopgaven:

- balans tussen sturen op optimale waardecreatie en op gezonde grondexploitatie
- onderscheidende profilering van de verschillende locaties

LEGENDA

OV als drager voor verstedelijking

- verstedelijkingsassen langs OV
- versterken stedelijke knooppunten
- verdichtingskansen middellange termijn
- verdichtingskansen lange termijn
- kans nieuwe OV verbindingen
- kans nieuwe stations

Aantrekkelijke interactiemilieus

- uitstralingsgebied Binnenstad Rotterdam
- versterken toplocaties
- versterken stedelijke knooppunten

Ontwikkeling en transformatie haven- en industriegebied

- Maasvlakte: benutten unieke ligging met ontwikkelruimte voor nieuwe markten
- Europort & Botlek: focusgebied energietransitie en circulaire economie
- M4H en RDM: ontwikkelen als Makersdistrict

Versterken stedelijke structuur

- Nieuwe Maas als stedelijk parklandschap
- kans nieuwe oeververbindingen en fietsbruggen
- versterken en vergroenen fijnmazig netwerk
- herpositionering snelwegzones
- nieuwe snelweg
- aantrekkelijke functiemix en inrichting stadsstraten

Toekomstbestendige wijken

- aantrekkelijke functiemix en inrichting stadsstraten
- aantrekkelijke functiemix en inrichting wijk- en buurtcentra
- clustering en vernieuwing voortgezet onderwijs op Zuid
- combineren verduurzamen woningvoorraad en wijkvernieuwing, start in Rotterdam Zuid

ONTWIKKELING EN TRANSFORMATIE HAVEN- EN INDUSTRIEGEBIED

De mainport Rotterdam staat voor een grote transformatie-opgave. Tegelijkertijd is het nu al één van meest efficiënte en schoonste havens van de wereld. De schaalvoordelen en de unieke ligging van de mainport moeten goed benutten worden. Ook in het licht van de vernieuwingskansen die de energietransitie, de digitalisering en de groei van de stad met zich meebrengen. De ontwikkel- en transformatie-opgave is verschillend per deelgebied:

- Maasvlakte: benutten unieke ligging met ontwikkelruimte voor nieuwe markten
- Europort & Botlek: focusgebied energietransitie en circulaire economie
- Waal-Eemhaven: versterken en vernieuwen gemengd havengebied
- M4H en RDM: ontwikkelen als Makersdistrict

Uitwerkingsopgaven:

- Goede balans vinden tussen ontwikkelruimte voor bestaande bedrijvigheid en ruimte geven aan nieuwe markten.
- Verkennen hoeveel fysieke ruimte en milieugebruiksruimte nodig is voor de ontwikkel- en transformatie-opgave in het haven- en industriegebied.
- Ontwikkelen Makers District als dé plek waar de transitie naar de nieuwe economie van haven en stad in de praktijk wordt gebracht
- Lange termijn perspectief ontwikkelen voor Sluisjesdijk, c.q. Waalhaven-Oost

VERSTERKEN STEDELIJKE STRUCTUUR

Gezien de groei van de stad en de ambities met de stad, zijn verbeteringen in de stedelijke structuur nodig. Daarmee bedoelen we de structuur van straten, pleinen, parken, singels, fiets- en wandelroutes, bruggen en tunnels. Het versterken van de Nieuwe Maas als Stedelijk parklandschap speelt daar een belangrijke rol in. Met nieuwe parken, oeverbindingen en fiets- en wandelroutes. Ook de herpositionering van snelwegzones is een grote opgave. Op wijk- en buurtniveau gaat het om het versterken van het fijnmazige netwerk met specifieke aandacht voor de stadsstraten, waar het gaat om een aantrekkelijke functiemix en goede inrichting.

Uitwerkingsopgaven:

- Bepalen van dragende stedenbouwkundige structuren voor de toekomstige ontwikkeling van de stad
- Samenhangende strategie voor investeringen in de stedelijke structuur in wisselwerking met gebiedsontwikkelingen
- Verkennen mogelijkheden verminderen barrièrewerking grote infrastructuur in samenhang met verdichtingskansen, het bieden van perspectief voor huidige ruimtegebruikers in deze zone en omgang met milieu- en externe veiligheidskwesties in deze zones.

TOEKOMSTBESTENDIGE WIJKEN

Bij toekomstbestendige wijken gaat het zowel om de sociaaleconomische veerkracht, om het inspelen op klimaatverandering, als om de bijdrage aan de energietransitie. Daarbij wordt het als een kans gezien om de verduurzaming van de woningvoorraad te koppelen aan wijkvernieuwing. Maar ook het versterken van de functie van stadsstraten en wijk- en buurtcentra als plekken voor ontmoeting en ontwikkeling horen bij deze opgave.

Uitwerkingsopgaven:

- Goede balans vinden tussen top-down sturing op energietransitie en kansen voor bottom-up initiatief
- Pilot gebied benoemen voor verduurzaming woningvoorraad en wijkvernieuwing. Rotterdam Zuid of een deel daarvan lijkt daarvoor geschikt in samenhang met het NPRZ

KAART REGIONALE OPGAVEN.

DE KAART REGIONALE OPGAVEN GEEFT EEN OVERZICHT VAN DE REGIONALE OPGAVEN VOOR ROTTERDAM EN ZIJN OMGEVING.

Hierover zijn, blijven en gaan we de komende jaren in gesprek met onze partners. Op de kaart zijn de volgende opgaven en daaraan gekoppelde kwesties terug te vinden:

SAMENHANG MOBILITEIT EN VERSTEDELIJKING

- Frequentieverhoging van het Metropolitaan openbaar vervoer op de Kennis-as: kwestie tussen Delft en Schiedam bestaat de spoorverbinding uit twee sporen, terwijl er vier nodig zijn voor de gewenste frequentieverhoging
- Openbaar vervoer als drager voor verstedelijking: kwestie afspraken maken over verstedelijking en investeringen in de openbaar vervoer infrastructuur
- Versterking van oeververbindingen: kwestie keuze maken welke het eerst te realiseren
- Versterking van metropolitane toplocaties: kwestie vergroten complementariteit tussen de locaties
- Regionale woonmilieudifferentiatie: kwestie afspraken over spreiding van de sociale voorraad woningen over de regio en over grote locaties, zoals in de Zuidplaspolder.
- Regionale snelfietsroutes: kwestie bepalen realistisch ambitieniveau

TRANSITIE NAAR DUURZAME ENERGIE EN CIRCULAIRE INDUSTRIE

- Benutting van restwarmte van de industrie in de haven: kwestie afspraken over ontwikkeling Warmterotonde, een ringnet van leidingen waarin warmte wordt vervoerd, door water van bron naar afnemer
- Ruimte voor duurzame energieproductie: kwesties rond verdeling en inpassing van windmolens en zonnepanelen
- Ontwikkeling van BIO Port Rotterdam
- Ontwikkeling van North Sea Wind Power Hub
- Benutting van kansen in de geothermie
- Zonne-energie opwekking, geothermische installaties Maasvlakte
- Ruimte voor omzetten elektriciteit naar nieuwe energiedragers en opslag daarvan
- Pijpleidinginfrastructuur elektriciteit, warmte, CO2 en x
- Recycling afvalstromen, o.a. Waste to Chemicals en waste to steel
- Elektrificatie raffinage en chemiesector
- Ontwikkeling multi-fuel stations

HAVEN EN OMGEVING

- Balans aanbrengen tussen economische ontwikkeling en milieukwaliteit: kwestie afweging tussen de milieugebruiksruimte en ontwikkelruimte voor de mainport versus ruimte te bieden aan natuurontwikkeling en aan wonen in de regio
- Uitbreiding van woningbouw op de noordoever (corridor Hoek van Holland – Rotterdam) in relatie tot havenontwikkeling en milieugebruiksruimte: kwestie hoe dit op een verantwoorde manier in te passen
- Recreatief medegebruik Maasvlakte 2: kwestie intensiveren recreatief gebruik van het strand versus ruimte bieden aan natuurontwikkeling en nabijgelegen bedrijvigheid
- Behoud van beschermde soorten flora en fauna in en rondom de haven
- Behoud van bufferzones rondom de haven

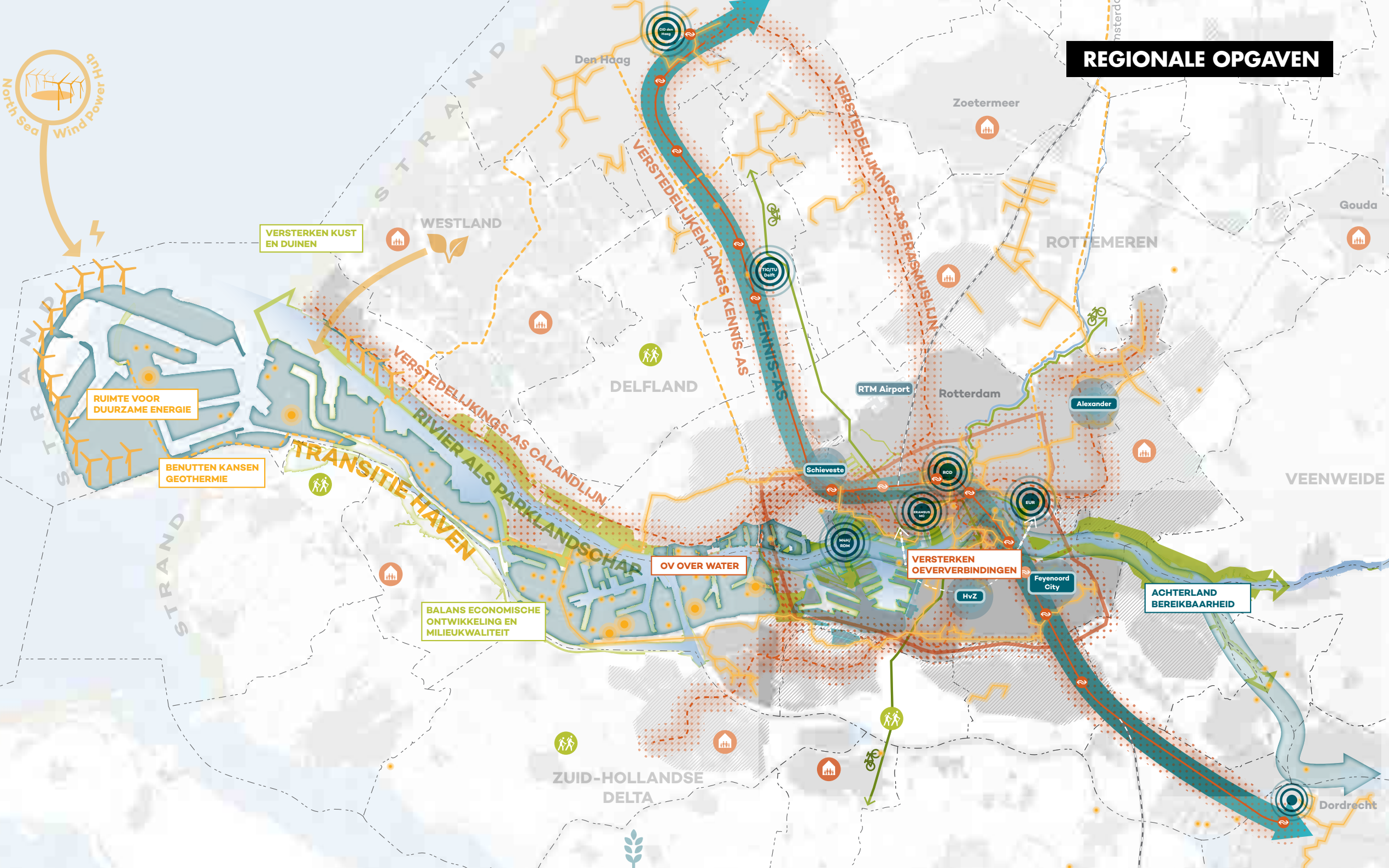
BEREIKBAARHEID HAVEN INDUSTRIEEL COMPLEX

- Bereikbaarheid van het achterland, aansluiting op continentaal netwerk
- Bereikbaarheid van de haven voor werknemers uit de regio
- Multifuel-station voor de zeevaart op de Maasvlakte, de binnenvaart en trucks langs de Oude Maas
- Betere benutting van bestaande infrastructuur door verkenning van mogelijkheden voor efficiëntere belading van vervoersmodaliteiten, truck platooning (het elektronisch aan elkaar koppelen van vrachtauto's, waarbij de voorste truck de snelheid en route bepaalt) en autonoom rijden.

AANTREKKELIJK LANDSCHAP

- De Nieuwe Maas als regionaal parklandschap: kwestie bepalen realistisch ambitieniveau
- Versterking van het recreatielandschap: kwestie onduidelijk eigenaarschap
- Versterking van de kust en duinen: kwestie bepalen realistisch ambitieniveau

REGIONALE OPGAVER

HOE NU VERDER?

HOE NU VERDER?

TESTEN, VERDIEPEN, CONCRETISEREN EN SAMENWERKEN.

In het afgelopen jaar (2017) zijn de eerste stappen voor een Omgevingsvisie Rotterdam gezet. Met de ontwikkeling van vijf complementaire perspectieven is inhoudelijk een grote slag gemaakt. De perspectieven staan voor een meer integrale benadering van beleid en vragen om verdere verdieping en een andere organisatie van de werkzaamheden. Met het opleveren van deze verkenning sluiten we de eerste fase af. De vervolgvraag nu dan ook: hoe gaat de omgevingsvisie werken voor Rotterdam?

VOLGENDE FASEN

Om bovenstaande vraag te kunnen beantwoorden en de Omgevingsvisie Rotterdam in 2019 aan de Gemeenteraad aan te bieden, moeten we verder aan de slag. Het jaar 2018 gebruiken we om het 'werkend stelsel' concreet te maken, de perspectieven te testen en te verdiepen, beslispunten te formuleren, met diverse partijen in de stad in gesprek te gaan en de uitkomsten daarvan te bundelen in een concept omgevingsvisie.

WERKEND STELSEL

Een belangrijke vervolgstap die we in de volgende fase zetten, is het uitwerken van een nieuw werkend stelsel zoals eerder beschreven. Dit stelsel vormt het juridisch kader voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Bestaand en nieuw beleid wordt stapsgewijs geïntegreerd in het nieuwe stelsel. We gaan aan de slag met het stelsel in drie parallelle sporen die eerder benoemd zijn in het hoofdstuk "Naar een werkend stelsel": het inventariseren bestaand beleid en kaders, het gefaseerd vertalen van sectoraal beleid naar het nieuwe stelsel en het concretiseren van een visie op het nieuwe stelsel.

TESTEN EN VERDIEPEN

In 2018 testen we de omgevingsvisie en de vijf bijbehorende perspectieven op de werkvloer met cases die dicht bij de dagelijkse praktijk staan. We willen weten of de omgevingsvisie inhoudelijk de juiste richting geeft. De ervaringen met testcases waarbij gemeente, initiatiefnemers en andere overheden betrokken zijn, helpen zowel de cases als de omgevingsvisie verder. We gaan oefenen met het werken 'in de geest van de Omgevingswet'. Eén van de andere stappen in de testfase is het opsporen en verdiepen van thema's die nog niet (of onvoldoende) aan bod zijn gekomen in deze verkenning. Hierbij weten we nu al dat het gaat om onderwerpen als de energietransitie, de ondergrond, de ruimtelijke kwaliteit, digitalisering en cultuur. Ook sommige gebieden behoeven speciale aandacht, zoals Rotterdam Zuid. Deze verkenning

van de omgevingsvisie is dan ook bedoeld om in gesprek te gaan (én blijven) met andere niet-gemeentelijke partijen. Zo werken we het komende jaar met het Havenbedrijf Rotterdam de positie van de haven in de omgevingsvisie verder uit. Ook gaan we samen met de regiogemeenten, provincie Zuid-Holland, MRDH en het Rijk verder aan de slag met onderwerpen die benoemd staan in het hoofdstuk inventarisatie stedelijke en regionale opgaven.

BESLISPUNTEN

De verkenning van de Omgevingsvisie heeft een aantal grote opgaven voor de toekomst van Rotterdam geïnventariseerd en geagendeerd. Elk van deze opgaven vraagt echter om ruimte; ze hebben een ruimteclaim in de fysieke leefomgeving. Veel van de opgaven en de ruimteclaims die daarmee gepaard gaan komen met elkaar in conflict. Ook al proberen we met multifunctioneel ruimtegebruik zoveel mogelijk op te lossen, er is niet altijd voldoende ruimte om alle claims in te passen. Daarnaast zijn de opgaven die we nu hebben geformuleerd niet altijd concreet genoeg om 'een plek op de kaart' te krijgen. Er zijn soms 'principebesluiten' nodig om richting te geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van de stad, bijvoorbeeld: verstedelijken langs bestaande OV-lijnen. Ook moeten er beslissingen gemaakt worden over fasering; op welke ontwikkelingen zetten we eerst in, en welke kunnen later? We kunnen niet alles tegelijk.

In deze verkenning worden nog geen concrete besluiten genomen over conflicterende ruimteclaims, fasering of waar wat precies een plek krijgt. De definitieve omgevingsvisie zal dit wel doen. Het college van b&w en de gemeenteraad spelen een belangrijke rol bij het bepalen welke beslispunten belangrijk zijn en hoe de afweging tussen verschillende ruimteclaims gemaakt kan worden.

BETROKKENHEID ROTTERDAMMERS

De vraag wat de omgevingsvisie precies gaat betekenen voor de Rotterdammers is met deze verkenning Omgevingsvisie nog niet beantwoord. De Omgevingswet stelt dat de betrokkenheid van burgers en initiatiefnemers vergroot moet worden. De betrokkenheid van burgers bij de Omgevingsvisie is daarom een belangrijk en nog te onderzoeken onderdeel. De inschatting is dat de onderwerpen in de verkenning Omgevingsvisie nog te abstract zijn en onvoldoende aansluiten bij de belevingswereld van Rotterdammers. De testcases (zie volgend hoofdstuk) kunnen wel al een aanleiding zijn voor Rotterdammers om mee te denken in het traject van de omgevingsvisie. We gaan daarom in de vervolgfase in samenspraak met het college van b&w en de gemeenteraad, gericht input vragen aan de bewoners en ondernemers op de kwesties en de kansen die de omgevingsvisie opwerpt.

DE CONCEPT OMGEVINGSVISIE

De laatste fase van het traject wordt gevormd door het opstellen van de concept Omgevingsvisie Rotterdam (voorzien medio 2019). De uitkomsten van de bovenstaande elementen zullen allemaal een plek krijgen in dit concept document.

In welke vorm de omgevingsvisie wordt opgesteld is aankomende periode onderwerp van gesprek. Voor de verkenning Omgevingsvisie is de keuze gemaakt om de informatie in pdf vorm te bundelen. Echter we streven ernaar om de omgevingsvisie dynamisch en toegankelijk te maken voor een groot publiek. We willen dat de omgevingsvisie uitnodigt tot meedoen. Het overzichtelijk en digitaal presenteren van de omgevingsvisie helpt hierbij. We hebben de ambitie om in 2018 toe te werken naar een interactief digitaal platform (ruimtevoorrotterdam.nl).

ITERATIEVE WERKWIJZE

Wat we met de omgevingsvisie willen voortzetten is de werkwijze die met het maken van de Kaart van de Stad is geïntroduceerd. De kaart als middel om kansen en kwesties inzichtelijk te maken en met partijen in gesprek te gaan. En als start van een proces van uitproberen, hiervan leren en weer toepassen. Inhoudelijk is het iteratief houden van de werkwijze heel erg waardevol. Tegelijkertijd is het ook een uitdaging voor het proces van de komende jaren. Dat betekent dat ook nog duidelijk moet worden hoe, hoe vaak en op welke onderdelen de omgevingsvisie na vaststelling in 2019 herzien kan worden. Met andere woorden: hoe iteratief is de omgevingsvisie?

CASES.

CASES.

GESELECTEERD OP BASIS VAN SCHAALNIVEAU, DOELGROEP, GEBIED EN TYPE INITIATIEFNEMER.

Om de werking van de vijf perspectieven te illustreren, is een aantal cases uitgewerkt. Deze uitwerking laat zien hoe de vijf perspectieven als richtinggevend 'kompas' kunnen werken om projecten te laden, maar ook als vijf ijkpunten om initiatieven af te wegen. De gepresenteerde projecten zijn slechts voorbeelden, nadrukkelijk nog geen gemaakte beleidskeuzes.

Om de werking van de perspectieven in de volle breedte te illustreren, zijn verschillende soorten cases geselecteerd. Dit is gedaan aan de hand van een aantal aandachtspunten, waarop de voorbeelden verschillen:

- Schaalniveau: de schaalgrootte van het project
- Doelgroep: de doelgroep waarop het project zich richt
- Gebied: de locatie waarop het project zich richt
- Type initiatiefnemer: het soort actor dat het initiatief neemt (bijvoorbeeld de overheid zelf of een huiseigenaar)

“DE GEPRESENTEERDE PROJECTEN ZIJN GEEN GEMAAKTE BELEIDSKEUZES.”

Door hiermee rekening te houden, zorgen we voor diversiteit in de voorbeelden. Naast de hier uitgewerkte voorbeelden komen er meer voorbeelden om de perspectieven te testen. Deze voorbeelden worden niet alleen intern opgehaald; nadrukkelijk zijn de Rotterdammers welkom om voorbeelden aan te dragen en samen met de gemeente uit te werken. Wie een voorbeeldproject wil aandragen kan dit doen door te mailen naar OmgevingsvisieSO@rotterdam.nl.

TINY HOUSES

IS ER PLEK VOOR TINY HOUSES IN M4H?

Een stel is op zoek naar een plek om neer te strijken met hun 'Tiny house'. Een Tiny house is een klein, vaak gemakkelijk verplaatsbaar huis, dat 'off the grid' functioneert, dus zonder aansluiting op systemen als elektriciteit, warmte, water en zo meer. Ze hebben niet veel geld te besteden en niet veel ruimte nodig. Ze willen niet gebonden zijn aan een koophuis en aan de bijbehorende hypotheek. Daarnaast willen ze zich inzetten voor een duurzamere samenleving door verkleining van hun ecologische voetafdruk. Een Tiny house is wat hen betreft hierop het antwoord.

Het blijkt echter lastig een geschikte plek te vinden voor hun Tiny house. De druk op de stad is groot en ruimte is schaars. Er zijn wel terreinen die niet zo intensief gebruikt worden, maar daar is vaak sprake van milieuhinder. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Merwe Vierhavens-gebied, dat op dit moment nog een industrieterrein is.

Ze dienen een aanvraag in bij de gemeente om toch in Merwe Vierhavens te mogen staan. Ze kijken hierbij naar de richting die de gemeente uit wil. Dat doen ze aan de hand van de vijf perspectieven. Ze kijken op welke manier zij kunnen bijdragen aan het verwezenlijken van de gemeentelijke doelen. Op het moment dat ze de vijf perspectieven als bril hanteren, worden kansen en knelpunten van het idee zichtbaar.

WELKE INZICHTEN LEVERT HET OP?

Naast de bijdrage die het 'off the grid' wonen levert aan een gezonde en circulaire stad, leidt het kijken naar Tiny houses door de bril van elk van de perspectieven tot kansen voor de productieve stad. Er zit natuurlijk ook een productiekant aan de woningen die voor nieuwe, lokale werkgelegenheid kan zorgen.

GEZONDE STAD

- Tiny houses kunnen bijdragen aan 'zuiverheid' (geen uitstoot, off the grid).
- Bescherming is een thema in gebieden die op de kaart worden gezet. Dat zijn vaak gebieden aan de randen van de stad en aan de grens met andere typen ruimtegebruik, waaronder havenfuncties of industrie, waar geluid, extern veiligheid, bodem, luchtverontreiniging een rol spelen.

INCLUSIEVE STAD

- Tiny houses bieden ruimte voor een unieke woonvorm en aan een doelgroep die zich anders misschien niet aan de stad bindt.

COMPACTE STAD

- De druk op de schaarse ruimte is groot. Daarom zijn de randen van de stad een logische plek voor Tiny houses. Daar kunnen Tiny houses zorgen voor placemaking: het op de kaart zetten van een gebied. Als de markt echter aantrekt op die plek, zijn de Tiny houses vanuit het oogpunt van de compacte stad minder wenselijk, omdat ze een vrij extensief ruimtegebruik kennen.

PRODUCTIEVE STAD

- Het plaats bieden aan Tiny houses kan leiden tot het ontstaan van een productievraag van meer Tiny houses. Het is interessant om dergelijke woningen dan ook lokaal te gaan produceren, dus in Rotterdam. Het biedt een kans voor innovatieve maakindustrie en vakmanschap.
- Tiny houses toestaan op plekken dichtbij bestaande bedrijven en industrie kan leiden tot conflicten over bijvoorbeeld geluidshinder. De toevoeging van Tiny houses in deze gebieden kan er dus voor zorgen dat bestaande bedrijven zich beperkt voelen in hun mogelijkheden, en dat ondernemers hun bedrijf willen verplaatsen.

CIRCULAIRE STAD

- Tiny houses functioneren grotendeels zelfvoorzienend / off the grid. Ze kunnen een mooi experiment vormen voor de circulaire stad.
- Tiny houses zijn vaak gemaakt van duurzame materialen.

INSPIRERENDE LEEROMGEVING.

HOE KAN DE RUIMTE IN EN RONDOM SCHOLEN BETER EN EFFICIËNTER WORDEN BENUT?

De basisschool is niet alleen een plek waar kinderen onderwijs volgen. Het is een plek waar kinderen op verschillende manieren leren en waar verschillende mensen elkaar ontmoeten. Het is ook een plek waar kinderen willen spelen, in de pauze en na schooltijd. De ruimte hiervoor moet hiertoe de mogelijkheden bieden, en veilig en inspirerend zijn.

Om verder ruimtelijk invulling te geven aan de omgeving van basisscholen kunnen de perspectieven gebruikt worden als richting. De opgave kan verder inhoudelijk worden 'geladen' met behulp van de vijf perspectieven.

WELKE INZICHTEN LEVERT HET OP?

Schoolpleinen en schoolgebouwen worden nu vaak alleen op bepaalde momenten van de dag gebruikt. Dat is zonde, vooral op plekken waar (openbare) ruimte gewild en schaars is. Het is daarom, kijkend door de bril van de compacte stad, interessant te verkennen hoe deze ruimte beter en efficiënter is te benutten

“DE SCHOOLOMGEVING
KAN EEN GROENE,
AANTREKKELIJKE OMGEVING
ZIJN.”

GEZONDE STAD

- De schoolomgeving kan een groene aantrekkelijke omgeving zijn, die uitnodigt tot bewegen.
- Langzaam verkeer krijgt voorrang ten opzichte van de auto. De omgeving wordt hierdoor geluidsluwer en krijgt een betere luchtkwaliteit.

INCLUSIEVE STAD

- De schoolomgeving wordt gebruikt als een plek waar verschillende mensen elkaar ontmoeten.

COMPACTE STAD

- krijgen een meer multifunctioneel gebruik, op verschillende momenten van de dag. Voorbeeld: een bootcamp in de avond (met de verschillende speeltoestellen). Ook klaslokalen zijn in de avond geschikt voor andere activiteiten. Dat maakt een efficiënter gebruik mogelijk van de beschikbare ruimte.

PRODUCTIEVE STAD

- Connecties tussen scholen en bedrijven in de omgeving stimuleren de combinatie van leren en werken.

CIRCULAIRE STAD

- Door het perspectief van de circulaire stad ontstaan niet direct kansen of knelpunten, maar er kan wel nagedacht kunnen worden over samenwerking met bedrijven die een circulair profiel hebben.
- Daarnaast kan het onderwijs zich meer richten op circulariteit. Het schoolgebouw zelf zou circulair kunnen functioneren, bijvoorbeeld door afvalstromen te scheiden.

OOSTELIJKE STADSBRUG.

IS EEN NIEUWE BRUG OVER DE MAAS EEN GOED IDEE?

Het idee van de gemeente voor een oostelijke stadsbrug is de komende jaren onderdeel van een MIRT-verkenning (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) van het Rijk, de provincie, de Metropoolregio en Rotterdam gezamenlijk. In deze case is een multimodale stadsbrug het uitgangspunt, die aantrekkelijk is voor voetgangers, fietsers, auto's en snel en frequent OV en die het scheepverkeer niet frustrereert. Een oostelijke stadsbrug betekent daarmee nieuwe OV-lijn tussen Zuidplein, Stadionpark en Kralingse Zoom.

De vijf perspectieven bieden een afwegingskader voor de keuze voor een stadsbrug en ze geven richting aan de uitwerking hiervan.

WELKE INZICHTEN LEVERT HET OP?

Als Rotterdam toe wil naar een circulaire stad moet dit ook een rol spelen bij realisatie van een oostelijke stadsbrug.

Het op die manier kijken naar een nieuwe brug levert interessante kansen op, zoals een brug die gebouwd wordt met circulaire materialen, of, meer out-of-the-box gedacht, een brug die energie kan opwekken.

GEZONDE STAD

- Ondersteuning van gezonde mobiliteit door versterking OV en fietsinfrastructuur
- Mogelijkheid voor nieuwe wandel-, fiets- en hardlooprotes over en langs de rivier, en verbetering van bereikbaarheid van sportvoorzieningen aan weerszijden van de brug.
- Verschuiving van autoverkeer in de stad: op de ene plek meer verkeer en op de andere minder. De stadsbrug draagt bij aan een gezonde stad, ook op plekken waar het autoverkeer toeneemt en de verkeershinder voor omwonenden acceptabel blijft.

INCLUSIEVE STAD

- Een meer evenwichtige ontwikkeling van Rotterdam op twee oevers is mogelijk.
- De brug zorgt voor een betere bereikbaarheid van scholen en werkgelegenheid vanuit Rotterdam Zuid.
- Meer uitwisseling tussen Rotterdam Noord en Zuid, in de breedste zin van het woord.

COMPACTE STAD

- De oostelijke burg is een randvoorwaarde voor een verdere verdichting van de stad op de lange termijn.
- Vergroting van de stedelijke ontwikkelkansen in het centrum en aan de oostelijke kant van de stad, zoals in de gebieden Stadionpark en Kralingse Zoom.
- Andere verdeling van verkeersstromen, waardoor de capaciteitsknelpunten Van Brienenordbrug, de Erasmusbrug en de metro in het centrum van Rotterdam ontlast worden

PRODUCTIEVE STAD

- Versterking van Brainpark Woudestein en Feyenoord City.
- Betere koppeling van leren en werk langs de as Zuidplein-Brainpark Woudestein.

CIRCULAIRE STAD

- Kan de brug energie opwekken?
- Kan de brug gemaakt worden van gebruikte / duurzame materialen?

DISTRIBUTIEDRONES.

MOGEN DRONES VLIEGEN OVER HET STEDELIJK GEBIED VAN ROTTERDAM?

Een groep studenten in de stad is al jaren met drones in de weer. Ze gaan elk weekend op pad in het polderlandschap om te vliegen. Het is nu echter nog illegaal om in stedelijk gebied te vliegen. Dat vinden ze zonde, zeker gelet op alle mogelijke toepassingen die drones kunnen hebben in de stad. Nu hebben ze het idee opgevat om een het idee uit te werken om drones in stedelijk gebied te gebruiken voor bij de distributie van pakketjes.

De studenten gaan aan de slag met hun voorstel. Ze lezen op de gemeentelijke website dat de gemeente de vijf perspectieven gebruikt om richting te geven aan de fysieke leefomgeving van de stad. In hun voorstel verwerken ze de kansen en knelpunten die voortkomen uit hun analyse van de vijf perspectieven .

WELKE INZICHTEN LEVERT HET OP?

Drones leveren veel kansen op, bijvoorbeeld het efficiënter gebruik van ruimte in de stad. Daarnaast komen er door het perspectief van gezonde stad knelpunten aan het licht. Drones met een camera kunnen namelijk leiden tot allerlei ingewikkelde privacyvraagstukken. Daarnaast moet gekeken worden bij de uitwerking van het idee. Ook is er altijd een risico op het neerstorten van een drone, wat letsel of schade tot gevolg kan hebben.

GEZONDE STAD

- Bescherming: drones hebben het risico op een persoon te vallen als bijvoorbeeld de batterij leeg is of als er een vogel tegenaan vliegt. De initiatiefnemers kunnen hier beheersmaatregelen aan koppelen, bijvoorbeeld dat drones met een bijna lege batterij automatisch landen op een vooraf bepaalde plek.
- Bescherming: als drones allemaal camera's aan boord hebben, kan de privacy van stadsbewoners in het geding komen. Een maatregel kan zijn de camerabeelden niet op te slaan, maar alleen te gebruiken om te navigeren.

INCLUSIEVE STAD COMPACTE STAD

- Er zijn op dit moment weinig ruimteclaims in het luchtruim van de stad. Deze ruimte kan efficiënter worden gebruikt, bijvoorbeeld door drones. Ook besparen drones de ruimteclaim van bezorgbusjes op het maaiveld.

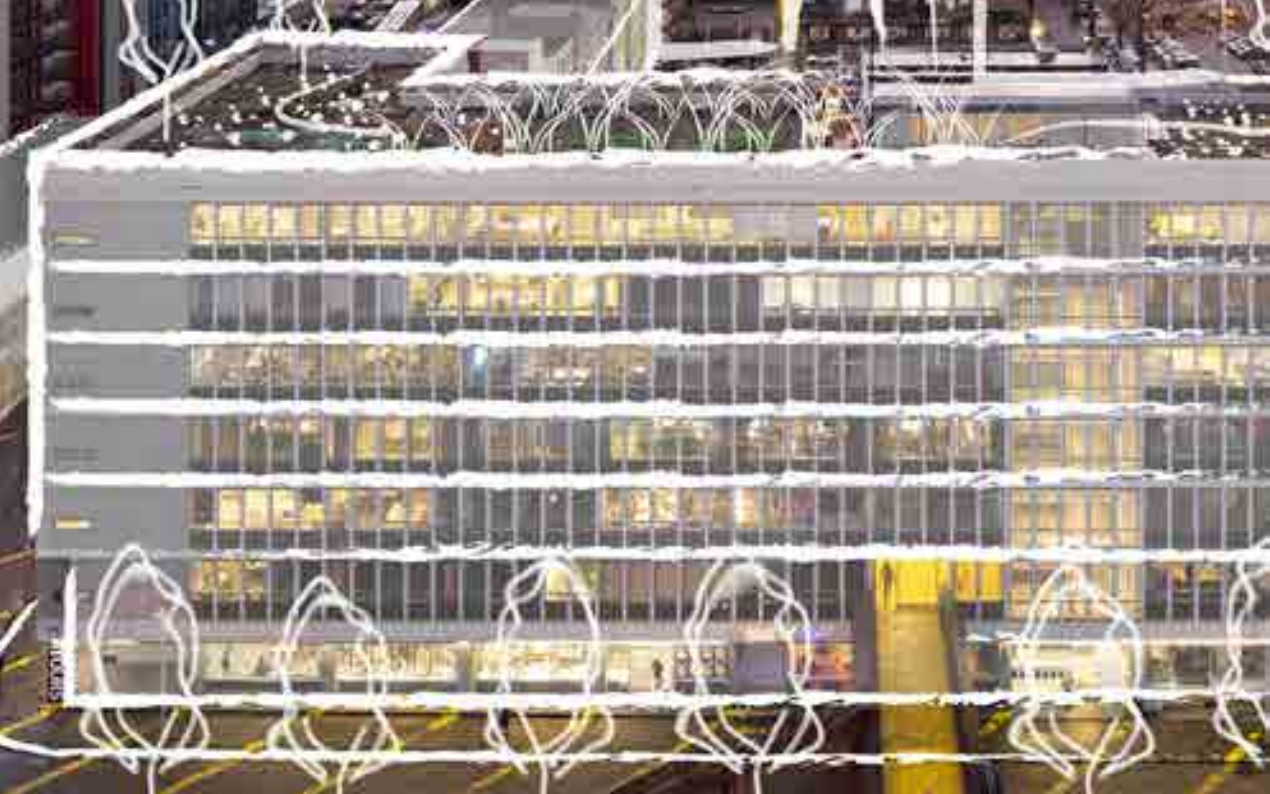
PRODUCTIEVE STAD

- Rotterdam zou koploper kunnen zijn in het experimenteren met drones. Ook faciliteert het aangaan van dergelijke experimenten door startende bedrijven in deze sector. Dat stimuleert innovatie.

CIRCULAIRE STAD

- Drones werken op elektriciteit en hebben geen directe CO2-uitstoot

“ROTTERDAM ZOU KOPLOPER KUNNEN ZIJN IN HET EXPERIMENTEREN MET DRONES.”

PLINTEN B.V.

IS HET MOGELIJK OM EEN PLINTENVERENIGING IN ROTTERDAM OP TE RICHTEN?

Plintenvereniging is een idee om een organisatie op te zetten die in een bepaald gebied plinten beheert. Plinten zijn de voorkanten van de begane grond van gebouwen waar bijvoorbeeld winkels en werkplekken zijn gevestigd. Het initiatief voor een plintenvereniging komt uit de stad en wordt getrokken door ondernemers.

Zij willen de plintenvereniging opzetten in samenwerking met de gemeente. De organisatie verzorgt de programmering voor het gehele gebied en kan dus ook op gebiedsniveau een strategie bepalen. Dit heeft als voordeel dat de uitstraling van het gebied als geheel kan verbeteren. Nu kijken individuele ondernemers alleen naar hun eigen stukje plint en minder naar de samenhang. Door een breder perspectief van een plintenvereniging kunnen de plinten in de stad aantrekkelijker en levendiger worden. Ook onttrekt het ontwikkelaars de zorgen over de invulling van de plint; die invulling neemt de plintenvereniging voor haar rekening

WELKE INZICHTEN LEVERT HET OP?

De vijf perspectieven zijn in algemene zin goed bruikbaar om ideeën als de plintenvereniging te verdiepen. Door te kijken vanuit de vijf perspectieven komen er nieuwe kansen en knelpunten aan het licht die het idee van de plintenvereniging kunnen verrijken. Zo kan een plintenvereniging actief sturen op ontmoeting tussen mensen met verschillende achtergronden, kijkend door de bril van de inclusieve stad.

GEZONDE STAD

- Een organisatie als Plinten BV kan plinten meer divers invullen. De organisatie hoeft namelijk niet alleen op één aspect te kijken naar opbrengsten, maar naar de opbrengsten van het gebied als geheel. Dit betekent dat er een groter aanbod van verschillende voorzieningen gerealiseerd kan worden, dan alleen vanuit een selectie op basis van hoogte van de huurprijzen.

INCLUSIEVE STAD

- Een goede invulling van plinten maakt de ontmoeting tussen mensen mogelijk. Ook een diversiteit aan functies in de plint kan ontmoeting tussen verschillende groepen mogelijk maken.

COMPACTE STAD

- Een plintenvereniging kan ervoor zorgen dat de ruimte in de plinten zo efficiënt mogelijk wordt ingezet. Het kan ervoor zorgen dat bepaalde gebieden aantrekkelijker en daardoor beter bezocht worden.

PRODUCTIEVE STAD

- Interactie: een goede invulling van plinten stimuleert de openbare ruimte als 'interactiemilieu' waar mensen ideeën uitwisselen.

CIRCULAIRE STAD

- Om te bewegen in de richting van een duurzame, energieneutrale samenleving, zijn afspraken mogelijk om circulaire bedrijven voordeel te geven. Zoals je nu ziet bij elektrische auto's; daarvoor geldt een belastingvoordeel.

**"...DE PLINTEN IN DE STAD
AANTREKKELIJKER
EN LEVENDIGER WORDEN."**

BRONNEN.

BRONNEN.

Dit document is tot stand gekomen in samenwerking met circa 200 collega's van vrijwel alle gemeentelijke clusters en andere overheidsinstellingen. Actief bijgedragen hebben de clusters: Maatschappelijke Ontwikkeling, Stadsbeheer, Bestuurs en Concernondersteuning, Dienstverlening en Stadsontwikkeling. DCMR, Havenbedrijf Rotterdam, GGD Rotterdam Rijnmond en de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond zijn eveneens in een vroeg stadium betrokken om informatie aan te leveren en de samenwerking op regionale schaal vorm te geven. Daarnaast is door middel van presentaties, (panel)discussies en één-op-één

gesprekken is tijdens het Stadmakerscongres 2017 met ca. 500 stedelijke professionals van gedachten gewisseld over het opstellen van de nieuwe omgevingsvisie. We hebben veel inhoudelijke input mogen ontvangen, ook in de vorm van beleidsdocumenten. Voor de leesbaarheid van het document is ervoor gekozen om de inhoud van de producten niet in detail te beschrijven. Voor nadere kennis over de inhoud van de producten verwijzen we door naar de weblinks. De onderstaande lijst met documenten is nadrukkelijk niet uitputtend en kan in de toekomst worden aangevuld.

HAVENVISIE 2030

www.portofrotterdam.com/nl/de-haven/havenvisie-2030

VERHAAL VAN DE STAD

www.hetverhaalvandestad.nl

BINNENSTADSPAN 2008-2020

www.rotterdam.nl/wonen-leven/binnenstad/BinnenstadvisieDEF.pdf

KAART VAN DE STAD

www.rotterdam.nl/wonen-leven/kaart-van-de-stad

ROTTERDAM CIRCULAIR

www.rotterdamcirculair.nl

STEDELIJK VERKEERSPLAN 2030+

www.rotterdam.nl/wonen-leven/stedelijk-verkeersplan

SPORTNOTA

www.rotterdam.nl/vrije-tijd/sportnota

RUIMTE VOOR STAD IN BALANS

Nog niet online

POSITION PAPER STADSONTWIKKELING

Nog niet online

PROGRAMMA RIVIEROEVERS

www.rotterdam.nl/wonen-leven/programma-rivieroevers

ENERGIETRANSITIE

www.rotterdamclimateinitiative.nl/nieuws/de-energietransitie-huidige-ontwikkelingen?news_id=2332&

WOONVISIE

www.rotterdam.nl/wonen-leven/woonvisie

LANDELIJK PROGRAMMA OMGEVINGSWET

www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl

PROGRAMMA DUURZAAM

www.rotterdam.nl/wonen-leven/duurzaam/Programma-Duurzaam-2015-2018.pdf

TOEKOMSTVERKENNING SOCIAAL DOMEIN

<https://begroting2018.rotterdam.nl>

ROTTERDAM VITALE STAD – Nota publieke gezondheid 2016-2020

www.rotterdam.nl/wonen-leven/vitale-stad

ROADMAP NEXT ECONOMY

<https://mrdh.nl/RNE>

ROTTERDAM RESILIENCE STRATEGIE

www.resilientrotterdam.nl

FOTOVERANTWOORDING.

THE HEFBRUG - CLAIRE DROPPERT	1;130
FIETSERS OP DE ERASMUSBRUG MET DE HEF OP DE ACHTERGROND	
KINDEREN SPELEN AAN HET STRAND VAN HOEK VAN HOLLAND - ROB VAN DER TEEN	6-7
DE KUIP - OSSIP VAN DUIVENBODE	12-13
ERASMUSBRUG MET DE ROTTERDAM	14
STADMAKERSCONGRES 2017 – SUZANNE BRIEGOOS	15
GROTEKERKPLEIN	17
WATERPLEIN – OSSIP VAN DUIVENBODE	18
NACHTELIJKE LUCHTFOTO NEDERLAND EN VLAANDEREN – PLATFORM LICHTHINDER	22
STATIONSPLEIN	24-25
LUCHTSINGEL - IRIS VAN DEN BROEK	26-27
RAADSZAAL STADHUIS ROTTERDAM	33
WEILAND MET SKYLINE ROTTERDAM - OSSIP VAN DUIVENBODE	38-39
SKYLINE VAN ROTTERDAM - OSSIP VAN DUIVENBODE	42
THE COURTYARD OF HET INDUSTRIEGEBOUW - BART HOOGVELD	44
ICH LIEBE ROTTERDAM – MWAH	45
STUDENTEN RELAXEN AAN DE KRALINGS PLAS - ERIC FECKEN	45
PEOPLE CYCLING PAST THE HOFBOGEN - IRIS VAN DEN BROEK	46
ZONNIGE DAG IN OUDE NOORDEN - OSSIP VAN DUIVENBODE	47
STILLS UIT GESPREK VAN DE STAD	49 59 69 79 89
VOETBALLENDE KINDEREN	52
OUDERE DAME IN LEUNSTOEL -CAMPAGNE EENZAAMHEID	54
CHILLEN IN HET PARK BIJ DE EUROMAST - CLAIRE DROPPERT	55
NORTH SEA JAZZ ROUND TOWN - CLAIRE DROPPERT	56
BENTHEMPLEIN - IRIS VAN DEN BROEK	57
FIETSERS OP DE ERASMUSBRUG	57
STILLS UIT GESPREK VAN DE STAD	59
SHOPPING AT MEENT - IRIS VAN DEN BROEK	62
A MAN ENJOYING HIS VIEW - NICOLINE RODENBURG	64
JONGEREN – LEVIEN WILLEMSE	64
INKOPEN DOEN OP DE AFRIKAANDERMARKT -	65

DUNYA FESTIVAL - PETER SCHMIDT	66
THE PEDESTRIAN TUNNEL - DAARZIJN	67
STILLS UIT GESPREK VAN DE STAD	69
NRGPOINT - HANNAH ANTHONYSZ	72
RDM MAKERSPACE - MAARTEN LAUPMAN	74
KEESENCOCREATIEF – ROTTERDAM CIRCULAIR	75
CLAIRE DROPPERT -	76
PANNEKOEKSTRAAT - IRIS VAN DEN BROEK	76-77
WIND MILLS AT EDISONBAAI AND NIEUWE WATERWEG - WORCFLOW	77
STILLS UIT GESPREK VAN DE STAD	79
YOUNG WOMAN AND OLDER MAN AT WORK AT RDM MAKERSPACE - CLAIRE DROPPERT	82
HAVEN MET WINDMOLENS –	84
RDM CAMPUS –	85
YOUNG MEN AT STUDIO RAP, RDM MAKERSPACE - CLAIRE DROPPERT	86
INNOVATION DOCK - HAVENBEDRIJF	86
RDM CAMPUS -	87
STILLS UIT GESPREK VAN DE STAD	89
KRALINGSE PLAS - IRIS VAN DEN BROEK	74-75
CONTAINERSHIP - CLAIRE DROPPERT	84-85
ARTIST IMPRESSION - POSAD	107
THE EUROMAST - MARC HEEMAN	88-89
ROTTERDAMMERS IN GESPREK – PETER SCHMIDT	109
SCHAPEN MET SKYLINE -	112
HEERLIJK HUISJE – TINYHOUSEROTTERDAM - BEWERKT DOOR POSAD	114
OBS DE WERELD – MART STEVENS – BEWERKT DOOR POSAD	116
ARTIST IMPRESSION FEYENOORD CITY – OMA	118
VIEW AT THE CENTER - OSSIP VAN DUIVENBODE – BEWERKT DOOR POSAD	120
SCHIEBLOCK EN LUCHTSINGEL - OSSIP VAN DUIVENBODE	122
SKYLINE BY NIGHT – MARC HEEMAN	124-125

**ALLE FOTO'S ROTTERDAM BRANDING TOOLKIT EN BEELDBANK GEMEENTE ROTTERDAM
TENZIJ ANDERS VERMELD**

ROTTERDAM / MAART 2018

VERKENNING OMGEVINGSVISIE ROTTERDAM.

**COMPACT / GEZOND / INCLUSIEF /
CIRCULAIR / PRODUCTIEF.**

**ROTTERDAM.
MAKE IT
HAPPEN.**

Gemeente Rotterdam